

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izdaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Tiska Tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani, predstavnik Franc Pleš. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Pošta predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina znaša 491 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din in je plačljiva vnaprej.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Koč

1941-1945-1955

»Vi, ki se bojujete in umirate v boju za svojo neodvisnost, vedite, da bo ta boj kronan z uspehom... Ne klonite z duhom, trdno strnite svoje vrste, sprejemajte z dvignjeno glavo tudi najhujše udarce...«

TITO:

... v ognju in pepelu, v krvi in solzah se je porajala nova Jugoslavija. V tem nezasišlanem, okrutnem boju na življenje in smrt se je rodila tudi nova vojska naših narodov, vojska, kateri naši narodi niso mogli dati nič drugega razen svoje goloroke mladine in brezmejne ljubezni. Da, ta vojska je bila rojena in je rasla zares v edinstvenih okoliščinah in takšnih primerov je v zgodovini vojn malo.

... Naše sile so proti koncu leta 1941 v vsej Jugoslaviji štejele 92 partizanskih odredov v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Hrvatski, Vojvodini, Črni gori, Sloveniji in Makedoniji z okoli 80.000 borci. To število naših borcev je stalo proti skoraj pol milijona okupatorjevih in kvilinskih čet...

... Ko so enote Rdeče armade prišle do naše meje, so naše oborožene sile že predstavljale silo: 51 divizij je tvorilo 15 korpusov in korpus narodne obrambe, ... dve operativni skupini, vsaka z dvema brigadama, 16 samostojnih brigad in 130 manjših in večjih partizanskih odredov...

... Pri zaključnih operacijah leta 1945 so štejele naše oborožene sile na bojiščih 800.000 borcev v 17 korpusih, 52 divizijah, 23 samostojnih bataljonih in 107 partizanskih odredih. To je bila tista sila, ki je osvobodila našo državo in v... to pomagala skupni borbi in zavezniškimi naporom za zmago nad fašistično osjo...

... Bilanca je strašna: 1.700.000 človeških žrtev. Od tega smo v vojni izgubili 305.000 mrtvih in 425.000 ranjenih borcev. To so najzgovornejše številke o tem, koliko smo prispevali v boju zoper združene fašistične sovražnike...

... Naša borba se je pričela v Srbiji in se je v štirih letih razširila po vseh krajih naše države. Od Džerdžije so naše enote bile borbe, podoč sovražnika in so jih končale na avstrijski meji. Štiri leta so se v junjskih vstanih naše nove armade zbirali sinovi vseh jugoslovanskih narodov. Zbirali so se, da bi končali svojo borbo na obalah Jadrana, v Trstu, v Gorici in na Soči. Tudi danes stoji tam složno sinovi vseh naših narodov, monolitni v svoji enotnosti, in rad bi poudaril, da je prav takšna enotnost potrebna tudi tu, v slehernem mestu...

... Naši partizanski odredi so od vsega začetka nosili na svojih zastavah zapisano geslo bratstva in enotnosti narodov Jugoslavije in pod tem geslom so se borili z nadmočnimi silami v najstrašnejših okoliščinah — borili so se in zmagali.

Prvi govor v osvobojenem Zagrebu 9. maja 1945.

»Bratje in sestre, tovariši in tovarišice! Dovolite mi, da vas pozdravim v vaši Sloveniji, v naši jugoslovanski Ljubljani. Ta današnji veličastni zbor je dokaz, da so srca Slovencev, ogromne večine slovenskega ljudstva, utripala skupno s srci ljudstva Hrvatske, Srbije, Makedonije, Črne gore, Bosne in Hercegovine, ko je leta 1941 padla po naši državi tedaj največja sila v Evropi. Slovenski narod, združen v Osvobodilni fronti, je v teh štirih letih s svojo neomajljivostjo dokazal, da je rajši pripravljen umreti, kakor pa postati suženj svojega stoletnega sovražnika — nemškega osvajačca.

Ni bilo lahko — to so bila težka leta — leta trpljenja in krvavega okupatorjevega terorja, težka leta neenake borbe, borbe skoraj golorokih partizanov z do zob oboroženimi tolpami nemških osvajačev in njihovih slovenskih hlapcev, »bele garde« pod poveljstvom sivolasega izdajalca Rupnika. Zgodovina borbe Slovencev je enaka zgodovini borbe Hrvatov, Srbov in ostalih narodov Jugoslavije.

In danes lahko tu, na ulicah Ljubljane, smelo trdimo, da smo izvršili svojo dolžnost do naše skupne domovine, da so Slovenci izvršili svojo dolžnost do svoje ožje in do svoje skupne domovine, Demokratske federativne Jugoslavije. Naš boj z največjim sovražnikom ne le Slovanov, temveč vsega človeštva, kulture in napredka, je končan. Slovenija je osvobodena. To osvobodjenje je predvsem vaše delo, delo najboljših sinov Slovenije in sinov vseh narodov Jugoslavije.

Govor na zborovanju v Ljubljani 27. maja 1945

... Kar sem vedno omenjal, omenjam tudi danes, da je podlaga vsega — nadaljevali utrjevanje enotnosti in bratstva naših narodov. Vi veste, da sta nas enotnost in bratstvo, ki smo se zanj borili, stala ogromno žrtev. Mi tega bratstva ne smemo oslabiniti; ne smemo dopustiti, da bi prišlo do najmanjših medsebojnih razprtij. Ne gre več samo za združevanje v eno državo, marveč gre za duhovno zedinjevanje. Sleherni Srb, Hrvat, Slovenec, Makedonec, Črnogorec mora vsekdar vedeti, da je državljani skupne domovine, nove, federativne Jugoslavije — svoboden v svoji federalni enoti. Ko smo si postavili meje, smo se duhovno zedinili...

Meščanom Osijeka 6. junija 1945

Iz proglasa, ki ga je v imenu CK KPJ izdal prve dni vojne 1941 tovariš Tito v Zagrebu.

»S tem kongresom, ki mu prisostvujejo zastopniki vseh federalnih enot, je združitvijo končan proces politične diferenciacije v naši deželi. Nedvomno je Ljudska fronta Jugoslavije kot borbeno politično združenje po svoji obliki in po svoji vsebini globoko različna ne samo od vseh koalicij v Jugoslaviji, temveč tudi od vseh ljudskih front, ki so bile v drugih deželah. Zakaj je bilo mogoče pri nas uresničiti tako združenje, v katerega so vstopile posamezne skupine in stranke, prostovoljno pripravljene, da delajo za uresničenje skupnega programa, tako političnega kot gospodarskega? To je bilo mogoče zato, ker je ta program, čeprav je napisan šele sedaj, bil že zdavnaj v srcih in razumu širokih ljudskih množic, posebno pa onih, ki so šle v boj leta 1941, ne samo da bi se bojevale za izgon okupatorja iz naše dežele, temveč tudi za boljši družbeni red, za boljšo Jugoslavijo, kakor je bila tista pred vojno. To pomeni, da je ta program že zdavnaj postal stvarnost, da se je že zdavnaj začel izvajati in so ga zdaj samo v pisni obliki sprejeli zastopniki posameznih strank in skupin, ki so storili samo to, kar so morali storiti in kar je bila njihova dolžnost, to se pravi, da so prišli tja, kjer so njihove množice, ki so nekdanje tvorile te stranke.

Govor na I. kongresu Ljudske fronte Jugoslavije

... Težko nam je. Toda kdaj nam je bilo lahko? Navadili smo se na težave in zato nas ne morejo omajati, kaj šele zlomiti. Verovatno smo v zmago in se borili že takrat, ko je vsa Evropa ječala v fašističnem mraku, ko je že velika množica ljudi izgubila upanje in začela verovati, da je za dolgo časa zmagalo zlo. Mi tudi danes ne omahujemo. Tisti, ki upajo, da nas bodo s klevetami in lažmi prisilili priznati, da resnica ni resnica, naj vedo, da to ni prav. Ljubezen do resnice in pravičnosti je tista sila, ki nam ne dovoljuje, da bi bili slabotiči brez hrbenice. To lastnost smo podedovali od naših prednikov in jo smatramo za najpozitivnejšo lastnost, po kateri se mora ravnati ne samo sleherni komunist, marveč tudi sleherni poštenjak. Tudi člani naše Partije in naša mlada generacija moramo vzgajati, da bodo taki. Verujemo, da bosta tudi to pot zmagali resnica in pravica, ker bi bila sicer perspektiva na svetu zelo mračna...

Ob novem letu 1949.

... Bistvo naše poti v socializem, ali bolje rečeno, v komunizem, lahko definiramo z nekaj besedami: naša pot v socializem je v tem, da uveljavljamo marksistično znanost na določeni stopnji v praksi, in sicer kar najbolj v skladu s specifičnimi razmerami v naši državi. Za nas ta znanost ni dogma, temveč sredstvo za vodstvo, sredstvo za orientacijo v vsakem konkretnem položaju, pa naj bi bil še tako zapleten. Prizadevamo si, da bi prepeljali naša dejanja z duhom te znanosti, ker smo globoko prepričani, da je to pravilno in ker potrjuje praksa, da so načela te znanosti po zaslugi genialnih znanstvenih predvidevanj naših velikih učiteljev tudi na današnji stopnji mednarodnega dogajanja največjega pomena in da bi pomenil vsakršen odklon od teh načel, s kakršnim koli izgovorom, revizionizem in izdajo ne samo delavskega razreda, temveč tudi vsega naprednega človeštva...

V zvezni ljudski skupščini 26. VI. 1950

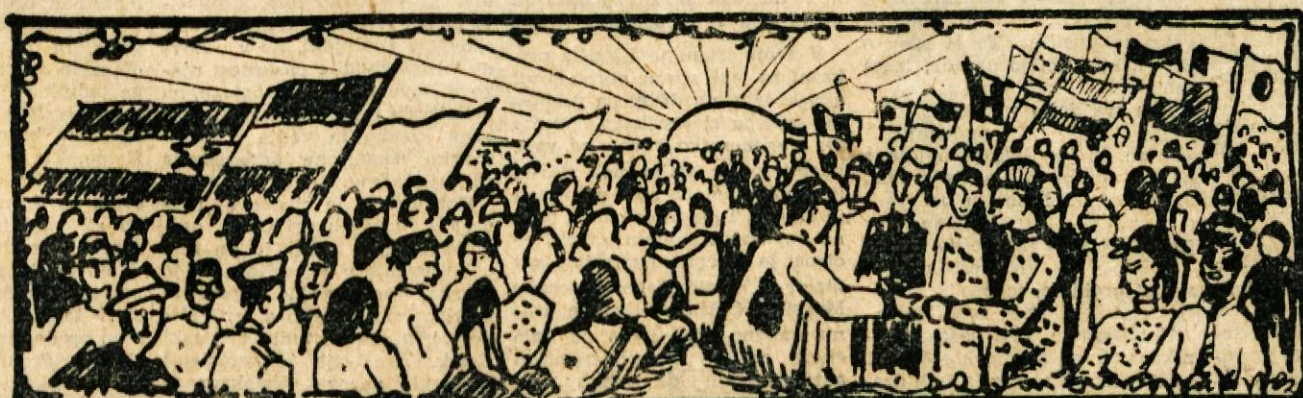
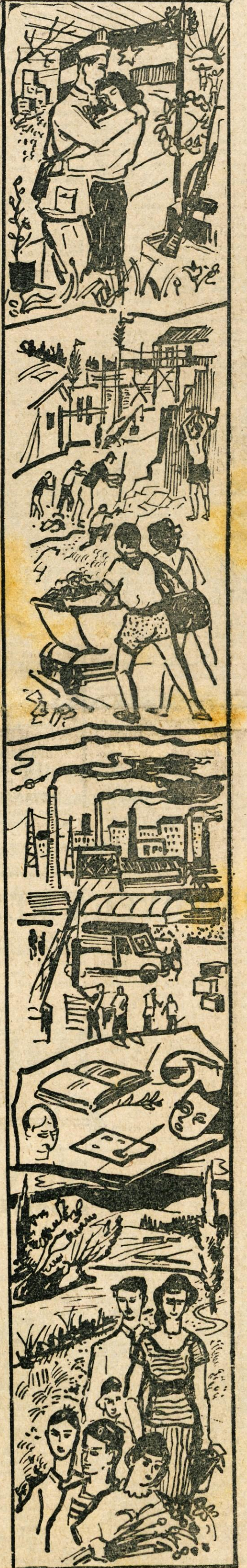
... Pridružujem se splošnemu veselju slovenskega ljudstva ob zgodovinskem dnevu — 22. juliju, desetletnici vstaje in ljudske revolucije. Slovensko ljudstvo se lahko s ponosom spominja tega velikega dne, ko je našlo v sebi dovolj moralne in fizične sile, da je zgrabilo za orožje zoper italijanske in nemške tolpe, ki so ga nečloveško pobijale, odganjale v koncentracijska taborišča in odseljevale z njegovega ognjišča, ki je bilo stoletja njegovo in ki si ga je uspelo ohraniti v stoletnih viharjih.

V bratovski skupnosti z drugimi narodi Jugoslavije gradi danes slovensko ljudstvo mirno svojo srečno bodočnost. Resnično zedinjeno in ojeklenelo v veliki osvobodilni revolucionarni borbi jugoslovanskih narodov je slovensko ljudstvo lahko mirno za svojo usodo. Ljudstvo za svobodo in neodvisnost slovenskega in vseh drugih narodov Jugoslavije je v enotnosti in nerazdružljivem bratstvu narodov Jugoslavije. Bratstvo in enotnost naših narodov omogočata uspešno premagovanje vseh težav in naših naporov za uresničenje vseh naših smotrov. Moramo ju varovati in negovati, ker pomenita našo srečo, našo blaginjo, našo varnost in našo veliko bodočnost.

Cestitka ljudstvu Slovenije ob priliki 22. julija 1951

... V sedanjem svetu atomskega in jedrskega orožja je čedalje očitnejše, da je politika sožitja edina možna pot, da ohranimo mir ter zagotovimo obstoj in napredek človeške družbe. V tem oziru je zlasti važna dosledna uporaba načela enakopravnosti vseh dežel, malih in velikih, kakor je tudi važna metoda mednarodnega sporazumevanja v obravnavanju mednarodnih problemov. Bodrilno je spoznanje, da pripisujejo tem načelom na svetu čedalje večji pomen, kajti mir je res skupna dobrina vsega človeštva...

Ob obisku indijskega predsednika Nehruja 1. julija 1955.

O gojitvi češeni

Ze v zadnji številki (v članku Po razstavi brusniških češenj) sem omenil, da je podgorjansko področje zaradi talnih in podnebnihih pogojev primerno za gojitve zlatih češenj. Češnja ni izbirlčna glede zemlje, pa tudi odpornejša je proti mrazu kot druge vrste sadnega drevja. Omenil sem tudi, da češnja najbolje uspeva na lahki peščeno-iloivnati zemlji. Ogledimo si danes še nekatere stvari, ki so za sadjarja važne, če hoče, da bo imel res obilen in ploden pridelek svojih češnjevih dreves.

Mnoge raziskave so pokazale, da se nobena sorta češenj ne more oplojiti z lastnim cvetnim prahom. Zato si moramo zasadiiti več sort češenj, šele potem se bodo lahko oplojevale ter redno in obilo rodile. Da imamo v sadovnjaku več sort, je važno še zato, ker se niti nekatere češnjeve sorte ne morejo oplojiti med seboj.

Cešnje, kakor tudi višnje, razmnožujemo predvsem s cepitvijo, zelo malo pa s koreninskimi poganjki ali s semenom. S semenom razmnožujemo češnje le zato, da dobimo podlage za vzgojitev nove sorte. Koščice zrelih češenj očistimo in operemo, jih posušimo v senci in shranimo na suhem, zračnem prostoru. To seme — koščice — vsadimo jeseni ali spomladi v tople grede. Če jih vsadimo spomladi, je dobro, da jih že decembra vložimo v vlažen pesek. Seme sadimo dva do tri centimetre vsakebi in tri do štiri centimetre globoko, vrste pa naj bodo narazen 20 cm. Če vzkalijo vsa semena, moramo rastline razredčiti. Jeseni ali spomladi potem te semenjake posadimo na njih stalno mesto v dvorani. Sadimo jih v vrste, med katerimi naj bo 90 cm, vrste pa naj bodo narazen 30 cm. Če smo semenjake posadili zaradi cepitve, jih cepimo šele naslednje leto spomladi, in sicer v krono, s spajanjem v višini 1 metra.

Razmnoževanje s koreninskimi poganjki je star, danes opuščen način, ker ni zlahka dosti, ki bi se gojile na svojih lastnem korenu, razen osthamske in domače višnje.

Najbolj razširjeno je razmnoževanje s cepitvijo. Tako razmnoževanje je tudi zelo praktično, ker tako dobimo sorte, ki dobro prenašajo lastnosti matičnega drevesa, so pa tudi rodovitne. Seveda pa si moramo vzgojiti dobre podlage in cepice.

Za podlago ponavadi uporabljamo divjo češnjo, katere je več in večje. Izberemo si plodove takih divjih češenj, katerih drevesa imajo svetlosrebrnasto skorjo in piramidno obliko krošnje ter rdečo barvo plodov. Take vrste divjih češenj dajo zelo odporne in dolgevolne podlage, ki uspevajo v vsaki zemlji, da le ne prevlažna, presuha ali preveč apnena. Podlage divjih češenj so najprimernejše za vzgojitev visokih in srednje debelih dreves. Na oko (okuli-

ranje) pa ne cepimo pri koreninu vrstu, ampak v višini krošnje, da si tako za podlago vzgojimo debelo, ki je odpornejša proti spomladanskim pozemam. Priporočljivo je, da v drevesnicah, kjer so tudi druga sadna drevesa, gojimo češnje ob robu drevesnice, da so češnjeve sadike v senci, kajti sicer se rade smolijo.

Manj je v uporabi za podlago zlahka češnja. Ta je srednje bujne rasti in se dobro vraste z vsemi sortami češenj. Je pa kratkotrajnejša in občutljiva proti vremenskim neugodam, prav zato jo za podlago manj uporabljajo. Če jo hočemo uporabiti, si moramo izbrati seme srednje poznih sort.

Od vseh teh opisanih podlag je najboljše rasejlika (Prunus mahaleb). Rasejlika je glede zemlje zelo skromna, potrebuje le minimalno količino vlage in dobro prenaša suha, kamnita in apnena tla, pa tudi proti mrazu je odpornejša. Razmnožuje se s semenom in vegetativno s podzemskimi deli. Kaljivost semena je zelo dobra in daje izenačene podlage. Nekatere sorte češenj imajo na tej podlagi enakoznačen, zato se cepijo v nekaterih letih dobro prijemljejo, v drugih pa slabše. Je manj rastna in zato primerna za polvisoke, nizkobežne, grmičaste in špalirne oblike češnjevi sadik. Čeprav so češnjevi nasadi na tej podlagi kratkotrajnejši, imajo pa pred drugimi to prednost, da dajo primernejše vzgojne oblike za nego, obdelovanje in obiranje češnjevih plodov. Rasejliko veliko uporabljajo za podlago v vseh naprednejših državah, ker je cenejša in ima boljše lastnosti kot češnjevi divjak.

Za podlago se uporabljajo tudi razne belice, višnje in češnjeve črvice. Nekatere belice in črvice so se dobro obnesle kot podlaga češnjevih sort za vkuhanje.

Prav posebno skrbno pa moramo izbrati cepice. Zlasti je treba paziti na sorte, potem pa na posebnosti te sorte; ravno v tem naši sadjarji največ grešijo, ker nimajo primerno znanstvenih matičnih dreves. Ista sorta češenj ima lahko več dobrih kakovosti, tako glede doževanja, sočnosti, debelosti in barve plodov. Zato jemljimo cepice le od tistih dreves, ki

»ZELEZO«
trgovina z železino
v Ljubljani,
Stritarjeva ulica 7
sprejme
DVA TRGOVSKA
POMOČNIKA
in
DVA VAJENCA

Nastop službe takoj, plača in oskrba za vajenca po dogovoru. — Pismene ponudbe dostavite na naslov trgovine »ZELEZO«.

IZ NOVEGA MESTA

17. junija je Dolenjski list objavil kratek, a tehen prispevek: »Je kolejarjenje v novomeškem parku dovoljeno?«. Dobronamer na kritika do danes še ni rodila prepričljivih posledic: kolejarji so na polji mimo okrajne barake čedalje bolj nesramni.

Nekaj primerov: pred dnevi sem šel z otrokom na kolodvor: mimo trafike je privozil po tej poti mlajši kolejar, nadaljeval vožnjo po pločniku za pešce in šele pri stavbi železniške sekcije je zavil na cesto! Pešci smo se morali dvigniti umakniti!

Običaj je postal, da civilni in uniformirani kolejarji zavijejo z Ljubljanske ceste na asfaltirani pločnik že pri Sekelji, voziijo divje in brezobzirno do trafike, kjer se spustijo v dirko mimo barake na Titov trg in mimo Metropola na cesto Komandanta Staneta. Da se jim otroci in starejši ljudje s trudom umaknejo, ni treba posebej ponavljati. Da so tu v nevarnosti življenja, prav tako! Pridruženje se pisu zadnjega poziva v Dolenjskem listu in v imenu mnogih prosim:

1. Prepove naj se takoj vožnja po poti mimo okrajne barake, kar je svoj čas že bilo prepovedano.

2. Olepševalni odbor je zožil to pot z dovoljenjem Komande novomeške garnizije in bo tu nastal izredno lep park. Ožja pot spravlja pešce še v večjo nevarnost, kolearska brezobzirnost pa je v našem mestu že kar prislovična.

3. Prosimo komando Mestne milice, naj poskrbi skupno z LOMO za tablo, da je tu vožnja kolejarjev prepovedana, kršilce pa naj sroči kaznuje.

4. Kdor ima opravka v okrajni baraki, naj gre do nje peš, čeprav ima kolo. Varnost prometa, življenje otrok in kratka red in občutek varnosti naj imajo prednost pred divjarskim početjem nesramnih kolejarjev!

Za upravnika hotela Kandija je bil imenovan Jože Tomlje,

dosedanji upravnik invalidskega zdravilišča v Dolenjskih Toplicah. Novo službeno mesto je nastopil 1. julija.

Prostori kavarne na Glavnem trgu bodo kmalu preurejeni, kar je bilo že nujno potrebno. Kavarne bo dobila tudi novo opremo. Škoda le, da kavarne preurejajo prav v času največjega prometa tujecev, ki se tu zelo radi ustavljajo. Kot zatrjujejo, prej nismo mogli pričeti z delom, ker ni bilo kredita.

VERA REMIC:

Slovenska umetnost med NOV s posebnim pogledom na književnost

MILE KLOPČIČ

Med najpopularnejša imena v partizanski književnosti spada tudi Mile Klopčič. To popularnost mu je prinesla njegova drama »Matje«.

Klopčič je bil rojen 1905 v Ljubljani v kotarini, kjer je bil njegov oče rudar. Pesnik je bil že v šolskih letih in 1924 je v Ljubljani izdal svojo prvo zbirko »Plamteči okovi«, posvečeno Leninu. Bila je seveda takoj zaplenjena in je smela šele čez nekaj mesecev na knjižni trg. Pesnik pa je moral na procesu v Trbovljah zagovarjati zaradi nje.

Ta revolucionarna zbirka je bila bolj politični protest kot umetniška manifestacija, je pa vsakogar vplivala na sodobne ustvarjalce s svojo napredno miselnostjo.

Deset let pozneje — 1934 — je Klopčič izdal svojo drugo zbirko »Preproste pesmi«. Z njo je nasproti nezveljivosti, ekspresionistični poeziji takratnih pesnikov postavil socialno motiviko. »Preproste pesmi« niso bile nič manj revolucionarne od »Plam-

tečih okovov«, bile pa so mnogo bolj prepričljive, brez patosa in artizma. Za Klopčiča je sploh značilna socialna pesem in se v otroških motivih je to njegova bistvena poteza.

V spomin nekemu tovarišu iz taborišča Luckenwald je napisal pesnitev v tercinah, ki naj bi bila kot nekako nadaljevanje Dantejevega »Pekla« iz »Božanske komedije«. Pesnitev ima tudi naslov »Pekle« ter slavni Dantejev motto: Lasciate ogni speranza... O. vi, ki vstopite, vsak up pustite«. To je spev o krogu, kjer gorijo narodni izdajci:

In šla sva dalje v kolobar naslednji.
»Tu so, ki jim bila je nalozena najtrša kazen. Bili so je vredni, zavrženci, ki iz mojih ust nobena prišla prijazna jim ne bo beseda, svojat prekleto, sodrja zgubljenale«.

Kot Danteja, tudi našega pesnika vodi po tem peku Vergil. Klopčič je zamakala tudi drama. V partizanih je 26. in 27. septembra 1943 napisal svoje

Tujec o izvozu našega vina

V londonskem laburističnem listu »The New Statesman and Nation« opisuje John Freeman, eden od urednikov, vise s svojega potovanja po Jugoslaviji in pravi takole:

»Vedno sem se čudil, zakaj Jugoslavlani ne poskusijo bolj resno, da bi povečali izvoz svojih vin. Se bolj se pa čudim sedaj, ko tri tedne nisem pil drugih vin kot jugoslovanska. Prav res, malokatera dežela prideluje tako dobra vina po tako ugodni ceni. V vsakem delu Jugoslavije za tri do štiri šillinge izpijete steklenico izvrstnega lahkega vina, ki povsem zaseni kislaste tekočine iz Alžira in Languedoca, ki jih sicer tako veliko kupujejo. Toda v Jugoslaviji nimajo specialnih vin, kakor so tako zvana plemenita vina iz Bordeauxa, Burgundije in iz področji Rajne. Razen v Sloveniji, Jugoslavlani nimajo izvršnih, standardnih kvaletit in tako najdete velike razlike v kvaletiti vina iz steklenic, ki nosijo enake oznake. To je ena glavnih ovir večjemu izvozu. Jaz sodim, da bi se Jugoslavijam bogato povrnilo, če bi za odstranitev teh ovir žrtvovali več časa in denarja in če bi celo, kot so to storili Francozi, izdali zakon, ki bi zamajil sistem kontrole nad kvaletito. Prepričan sem, da bi se tržišča za taka vina lahko našla.«

V petek obiščite Bazo 20 na partizanskem Rogu! — Vabi Zveza borcev iz Dol. Toplic

Peter Kapč

S seje obeh zborov OLO Novo mesto

Na redni seji obeh zborov OLO Novo mesto 11. julija so najprej rešili vrsto tekočih zadev, katerih se nabere od seje do seje veliko. Med temi so bile tri spremembe družbenega plana, odlok o občinskem prometnem davku, razdelitev odnosno razmejitve lovšč v okraju, nekaj jamstev za najeti kredit, nekaj zemljestalnostiških zadev in pod.

Druga točka dnevnega reda so bile volitve za bodoči okrajni zbor in zbor proizvajalcev. Ta bo štel, kot smo že poročali, 110 odbornikov, od tega zbor proizvajalcev 50 odbornikov, okrajni zbor pa 60 odbornikov. Iz območja sedanjega novomeškega okraja pride v novi OLO skupno v oba zbora 77 odbornikov, v bodoči okrajni zbor so bili izvoljeni:

Vladimir Berce, Mirna; Ivan Gorenc, Hrastno; Franc Milavec, Pušava; Jože Matko, Male Poljane; Anton Starič, Ornuška vas; Vilko Videčnik, Mokronog; Boris Andrižanič, Novo mesto; Franc Gačnik, Brod; Ivanka Gril, Birčna vas; Ljotje Hlede, Zaba vas; Martin Jerele, Brezovica; Ivan Jarc, Prečna; Franc Kirar, Trška gora; Jože Kralj, Sela pri Zajčjem vrhu; Ema Musar, Novo mesto; Danica Modic, Novo mesto; Alojz Muren, Podgrad; Franc Medle, Sela pri Ratežu; Alojz Povše, Dolenji Podboršt; Anton Pirc, Novo mesto; Miha Potrvina, Novo mesto; Fanika Černe, Dol. Toplice; Franc Markovič, Podturen; Jože Rajer, Loka pri Straži; Viktor Zupančič, Novo mesto; Alojz Kastelic, Pristava; Karel Pavlin, Polhovica; Franc Rangus, Dolenje Vrhpolje; Blaž Sutar, Staras vas; Maks Vale, Novo mesto; Peter Romanič, Novo mesto; Ciril Bukovec, Velika Loka; Adolf Dim, Hudeje; Franc Zidar, Trebnje; Anton Zefran, Veliki Gaber; Franc Pirkovič, Novo mesto; Franc Rajer, Vrhpeč; Franc Trlep, Orlika; Jože Gasenica, Dvor; Franc Jarc, Cvilbelj; Ignac Mrvar, Smihel pri Žužemberku in Jože Rojce, Lopata.

V zbor proizvajalcev (skupina industrije, trgovine in obrti) so bili izvoljeni:

Mirko Barkovič, Novo mesto; Vinko Bele, Novo mesto; Henrik Cigol, Novo mesto; Stane Hladin, Sentjerne; Ivan Kočev, Novo mesto; Janko Kastelec, Novo mesto; Janko Kovar, Novo mesto; Anton Knaflič, Novo mesto; Ivan Murn, Novo mesto; Dušan Mulej, Novo mesto; Ludvik Peric, Novo mesto; Alojz Smrke, Žužemberk; Gustelj Slavine, Trebnje; Jože Tisovec, Straža; Julij Smrke, Poljane; ing. Dušan Sodnik, Novo mesto, in Maks Ganter, Novo mesto.

V proizvajalsko skupino kmetijstva: Franc Cinkole, Dobruška vas; Jože Dular, Jurkova vas; Ivan Dular, Cegelnica; Ivan Dolenski,

Določeno je število odbornikov občinskih ljudskih odborov

Na podlagi 8. in 11. člena Zakona o izvedbi nove ureditve občin in okrajev (Uradni list LRS št. 24-120/55) je izdal Okrajni ljudski odbor Novo mesto na 1. skupni seji obeh zborov dne 20. julija 1955

ODLOČBO
O DOLOČITVI ŠTEVILA ODBORNIKOV LJUDSKIH ODBOROV NOVIH OBČIN

1. OBCINSKI LJUDSKI ODBOR CRNOMELJ:
Občinski ljudski odbor šteje 35 odbornikov; od tega izvolijo ljudski odbor dotedanjih občinskih ljudskih odborov: Adlešič 4, Crnomelj 15, Dragatuš 5, Gradac 2 in Vinica 9 odbornikov.

2. OBCINSKI LJUDSKI ODBOR KOSTANJEVICA-PODOBCE:
Občinski ljudski odbor šteje 19

obdernikov; od tega izvolijo ljudska odbora dotedanjega občinskega ljudskega odbora: Kostanjevica 11 in Podobce 8 odbornikov.

3. OBCINSKI LJUDSKI ODBOR METLIKA:
Občinski ljudski odbor šteje 25 odbornikov; od tega izvolijo ljudska odbora dotedanjega občinskega ljudskega odbora: Gradac 6 in Metlika 19 odbornikov.

4. OBCINSKI LJUDSKI ODBOR MIRNA:
Občinski ljudski odbor šteje 17 odbornikov; od tega izvolijo ljudska odbora dotedanjega občinskega ljudskega odbora: Mirna 7 in Rakovnik 10 odbornikov.

5. OBCINSKI LJUDSKI ODBOR MOKRONOG:
Občinski ljudski odbor šteje 19 odbornikov; od tega izvolijo ljudski odbori dotedanjih občinskih ljudskih odborov: Mokronog 7,

L. P., ker bi moral voziti s tako hitrostjo, da bi lahko v vsakem primeru ustavljal vozilo. Res je s prisotnostjo duha rešil morja celo življenje kolejarju, toda prekršil je cestno policijski red, ker je hotel prehiteti po desni strani.

Kocjan je bil obsojen na mesec dni zapore, pogojno za dobo enega leta, L. P. pa na 5.000 dinarjev kazni, prav tako pogojno za eno leto. Vsa mora plačati tudi 400 din povprečnine.

Sodišče je ugotovilo, da sta za navedeno prometno nezgodo kriva oba. Kocjan sicer več, ker je vozil po levi strani ceste in šele tik pred avtomobilom zavil na desno, delno pa tudi

Vreme
OD 22. DO 31. JULIJA
Kratkotrajno poslabšanje vremena, oziroma padavine pričakujemo okoli 24. in 29. julija. V ostalem lepo poletno vreme.

POHOD HRVAŠKIH IN SLOVENSKIH BORCEV PO POTEH XIII. PROLETARSKÉ BRIGADE

Pohod hrvaških in slovenskih borcev po sledovih XIII. proletarske brigade čez Zumberak bo s sodelovanjem planincev iz Podsedca, Samobora, Novega mesta, Crnomlja in Kostanjevice 26. in 27. julija.

Zbirališče 26. julija 1955 ob 7. uri zjutraj v Kostanjevici pri KZ. Od tod v Sutno s kamioni, dalje peš čez Planino, Nova sela, Priskeo, Budinjak, Gorenjo vas, Petričko selo, Grič,

Ječmenišče, Pogano jamo do novejše planinske postojanke na Potarju, kjer bo prenočevanje. Drugo jutro nadaljujejo udeleženci pohoda na kamionih po novi cesti čez Gorjance do Šošice in dalje v Karlovac, kjer bo osrednja proslava osvoboditve Hrvaške ob navzočnosti maršala Tita.

ZVEZA BORCEV NOVOSTANJEVICA

RAZPIS ZA SPREJEM V INDUSTRIJSKO RUDARSKO ŠOLO V ZAGORJU

Ravnateljstvo Industrijske rudarske šole v Zagorju sprejme v šolskem letu 1955-56

DOLOČENO ŠTEVILU UČENCEV
ki se žele izučiti za kvalificirane delavce rudarske stroke — kopače. Vpis traja od 1. junija do zaključitve 1. septembra 1955. Vpisje se lahko vsi telesno in duševno sposobni državljani FLRJ, stari od 15 do 17 let, ki so zadostili splošni šolski obveznosti.

KANDIDATI MORAJO PREDLOŽITI:
1. Lastnoročno napisano in s 30 din kolikavno prošnjo z natančno navedbo naslova (mesto, kraj, hišna številka, pošta in železniška postaja).
2. Zadnje šolsko spričevalo.
3. Izpisek iz rojstne matične knjige.
4. Potrdilo o imovinskem stanju in davčni osnovi.
Nekolikovane prošnje ter prošnje brez priloženih listin ne bomo upoštevali.

Sprejemna izpita ne bo. Pouk je teoretičen in praktičen ter traja tri leta. Učenci prejmejo mesečne nagrade v znesku od 2000 do 4000 din. Šola nudi učencem vse šolske potrebščine ter za izvajanje praktičnega pouka potrebno delovno obleko, obutev in perilo. Pri šoli je Internat, ki nudi učencem potrebno oskrbo. Kandidati izven Zagorja, ki želijo stanovati v Internatu, morajo to navesti v prošnji. Kandidat se lahko vpiše osebno ali pa pošlje prošnjo po pošti. RAVNATELJSTVO IND. RUD. ŠOLE, ZAGORJE.

V tem tednu nabiramo SLEDEČA ZDRAVLJNA ZELIŠČA:

Cvet lipe 220 din, plavice brez čaše 600 din, rmana 50 din, bele detelje 140 din, njivske manike 700 din, velikega lučnika 500 din.

List šmarne 100 din, slezenovca 120 din, oreha 30 din, borovnice 60 din, volčje češnje (beladona) 150 din, lapuha 60 din, gozdne jagode 80 din, ozkolistnatega trpotca 80 din.

Rastilno hribske rese 260 din, njivske matene 120 din, kopitnika s korenino 70 din, jeternika 180 din, jeterčnika 80 din, rmana 30 din, materine dušice 30 din.

Korenine baldrijana 260 din, srčne moči 150 din, regrata 120 din.

Plod kumne 450 din, borovnice suhe 450 din.

Argentinski pravopis

12

časovne barvitosti, domačnosti in prisrčnosti. Klopčičeva »Matje« je veren dokument naše borbe in je v času partizanstva dobro izpolnila svojo ideološko in politično nalogo. Razen Borovih »Razstrgancev« je bila »Matje« drugi partizanski drski »šlager«.

Zupančič, Bor, Kajuh in Klopčič so nemara najbolj znana imena partizanske književnosti. Najpodojetejši avtor starejše umetniške generacije v partizanih je pa

edino dramsko delo »Matje«. Drama je bila prvič uprizarjena ob zaključku zbora slovenskih narodnih odposlancev v Kočevju 4. oktobra 1943 ob treh zjutraj. Režiral jo je Ivan Jerman, glavne vloge so pa igrali Ema Starčeva (mat), Vladoša Simčičeva (Minca), Jože Tiron (Peter) in Jože Gale (Andrej). Mat je šla čez vse partizanske odre, po osvoboditvi pa tudi čez vse poddeželke. Ze leta 1943 so jo igrali v Chicagu in Clevelandu in je dosegla velik uspeh.

V svoji drami je Klopčič prikazal na eni strani borbo proti okupatorju, na drugi pa problem malega slovenskega človeka ter ekonomsko borbo na vasi, hkrati pa se borbo med starim in novim svetom, med materami in sinovi. Toda Klopčičeva mati ne ostane v starem svetu — otroci jo potegnejo za seboj, kot mater v istoimenskem romanu Maksima Gorkge. Dasi je drama snovno naslonjena na delo enega najbolj znanih nemških antiističnih dramatikov, na »Puške gospe Carrar« Bertolda Brechta, je polna slovenske in

gibanje, posledice pa so bile, da so ga neprestano premeščali in preganjali.

Ob napadu na Jugoslavijo se je javil za prstovoljca, že maja 1941 je pa bil izvoljen v ilegalni kulturni plenum v Ljubljani, skupaj s Prežihovim Vornancem, Josipom Vidmarjem, Dragom Vidmarjem, Francetom Šturmom in Blažem Arničem. Jeseni 1943 je šel v partizane in bil dodeljen Cankarjevi brigadi, kjer je prevzel vodstvo propagandnega štaba v Trebnju. Po nekaj tednih so ga poklicali v novoustanovljeno XVIII. divljo, da je organiziral kulturno-propagandni odsek, v katerem so bili Marjan Kozina, Bojan Adamič, slikar Globočnik, pesnik France Kosmač, dirigent Simoniti in drugi.

Tu je urejal mesečnik »Naša pesni«, ki je tudi med nemško ofenzivo redno izhajal, kasneje pa tednik »Glas XVIII.«. Aprila 1944 je zaradi boleznj odšel na bazo 13-23 nad dolino Kolpe. Tu je napisal mladinski roman »Tovariši« in pripravljal svojo partizansko pesniško zbirko »V naročju domovine«. Kasneje je v Crnomlju urejal »Novice«, ki so izhajale trikrat na teden, v Zadru je pa organiziral tednik »Bratstvo«, namenjen predvsem našim prekomorskim brigadam. Iz Zadra se je vrnil v osvobodeno domovino.

Seliškar je bil rojen 1900 v Ljubljani. Njegov oče je bil kurjač in strojevodja, socialdemokrat in večni popotnik za delom, mati pa delavka v Tobacni tovarni. Osnovno šolo, gimnazijo in učiteljske je Seliškar obiskoval v Ljubljani. Ze v osnovni šoli so zbudile pozornost njegove slovenske šolske naloge, na učiteljske je pa bil član literarnega krožka in vodja jugoslovanske uamerjene organizacije učiteljskih.

Kot učitelj je služboval najprej v Dravljah pri Celju, napomembnejše znanj je pa bilo učiteljstvo v Trbovljah. Tu je spoznal vse socialne tegobe in krivice črnege revirja ter doživel leta 1921 tudi rudarski štrajk. Ta štrajk je spremenil svetovni nazor »čistokrvnega narodnjaka in liberalca« Seliškarja. Vključil se je v delavsko

nega pesnika preko socialnega poeta do glasnika naše revolucije.

Svojo prvo pesniško zbirko je Seliškar izdal leta 1923 in ji dal naslov »Trbovlje«. Čeprav po obliki ekspresionistične, imajo te pesmi povsem drugo tematiko: so doživljajo izpoved z globoko socialno in človeškano not. V njih je ovekovečil sajasto trbovlejsko dolino z zgeranimi knapi in njihovo zatrto srečo. Štirinajst let pozneje — 1937 so izšle njegove »Pesmi pričakovanja«, ki so nemara naša najboljša socialna lirika. V njih je »velika etična resnoba, silna ljubezen do polnega, zdravega, svobodnega življenja, strastno hpenjenje po obnovitvi sveta...« (Oton Zupančič).

Pa ne samo v pesmih, tudi v Seliškarjevi prozi so izražene vse te vroče, humane želje (»Hiša brez oken«, »Roke Podlipnika«, »Nasedi brod«, njegovo največje in najbolje delo). Napredna miselnost obseva tudi iz njihovih mladostnih povesti tistega časa »Rudki«, »Bratovski« in Sinjega galeba«, »Janko in Metka«, »Hudournik« in druge).

V vseh teh delih je Seliškar napovedoval to, kar je prišlo: revolucijo. Nič ga ni presenetila, ne kot človeka ne kot umetnika, saj je vedel, da pride.

Pred revolucijo je bil staro, v partizanih je pa postal glasnik novega.

Seliškar je bil umetnik naredil dolgo pot od ekspresionistič-

(Se nadaljuje)

Nenavadno junaška borba ob Taborski steni nad Belico

Z Itudijem sva 26. aprila 1942 v dopoldanskih urah krenila iz Raven na Kočevskem proti Medvedjaku. Iskala sva skrit prostor v primerni hosti za gradnjo bunkerja. Takrat je bilo namreč partizanstvo na Kočevskem že v polnem razmahu in Italijani so uporabljali čedalje krutejše metode, da bi zadušili vstajo. Pot naju je zanesla tudi v veliko skalno jamo v Taborski steni nad Belico. V tej prostorni, skriti in suhi votlini vrh strmih planin je prostora za 50 ljudi. Kraj se nama je zdel skrit in varen. Nekako v teh dneh je bil na Preži pri Kočevski reki ustanovljen Kočevski bataljon, ki je kmalu dobil ime Zapadno-dolenjski. Kmalu potem se je vodstvo Kočevskega bataljona preselilo v Taborsko steno nad Belico. Tu je bilo oddelje zbirališče rajonskih aktivistov, pa tudi ciklostilna tehnika je v tej votlini razmnoževala iz dneva v dan več propagandnega gradiva. 6. maja 1942 je izšla prva številka »Partizanskega vestnika«. Štab bataljona, ki je bil tu nastanjen, je blizu tri mesece vodil vse operacije na italijanske kolone, ki so se gibale po Kočevskem ali v dolini Kolpe. Vendar sovražniku ni uspelo odkriti, kje je politično in vojaško jedro odpora v tem kraju. V votlino so imeli v začetku dostop le najzanesljivejši borci in aktivisti. Pozneje so vedeli za javetišče tudi drugi in to je bilo usodno.

V OGNJU OFENZIVE

Druga polovica julija 1942 nam je dala italijansko ofenzivo. 21. julija 1942 so požgali italijani Belico, Papeže in Bezgarje, nato pa še ostale vasi v hribovitih 1. ajih. 21. julija so iz Belice, Papežev in Bezgarjev ustrelili 12 terenskih aktivistov delavcev v Zamostu pri Osilnici, 25. julija pa še 5 v Gerovem. 24. julija so Italijani okrog 8 ure napadli štab Kočevskega bataljona v Taborski steni. O tem pripoveduje podpolkovnik Franc Bombač — Zorko:

»23. julija mi je Bratič poveril mesto komandanta Kočevskega bataljona. Zamenjal sem Smelita. Pred njim je bil komandant Klajnsček Jože — Vasja. Pripravljali smo napad na Drago. V noči od 23. na 24. julij bi se moral bataljon sniti na Medvedjaku z Zidanskovim bataljonom. 23. julija zvečer je prišlo na Trato okrog 500 Italijanov. Okrog polnoči sem se vr-

nil s Florjanom in Vasjo v štab. Tu smo tudi prenočili. Nekako od 6. do 7. ure zjutraj sta Florjan in Vasja odšla, jaz pa sem ostal v štabu ter poslal na teren dv. patrulji: eno proti Trati in drugo v smer Dragarjev in Raven. Sedež štaba pa se nam je zdel že precej razvpit, zato smo s nameravali preseliti. Okoli pol osme je padel prvi strel. Partizan Karo je povedal, da so na robu 60 m od štaba Italijani.

Z Zivkom. se je spustil proti položajem, a so na poti že sekali po njem rafali. Vrniti se ni mogel več, marveč sta oba spozlela čez steno ob vznožju ter se rešila. V votlini so ostali Franc Bombač — Matjaž, komandir, intendand Aleks, učitelj Lado Vrtačnik, učitelj Edo Mihelič, Feliks Lah — Laufar, Jože Jakšič, ranjenec iz Kostela, partizan Karo, Nežka Mulc, Ivanka Mulc, Franc Krže, a na stražarskem mestu Tine Obravnič ter nekje blizu otroka Vinko Kalčič in Jakob Turk, stara prvi 9 let, drugi 12.

NOČ GROZE V VOTLINI

Italijani so uporabljali vse vrste orožja, artilerijo, avione, plinske bombe in na koncu še metalec plamena. Šele ob 5. uri popoldne jim je uspelo prodreti tik do štaba, a so jih borci spet potisnili nazaj proti breznu. V tej bitki sta se zlasti izkazala Franc Bombač — Matjaž in intendand Aleks, ki sta tolkla do zadnjega po sovražniku. Matjaž

je imel zlomljeno roko, a se je še upiral in streljal le z zdravno roko po fašistih. Prestrelili so mu obe nogi, toda ni in ni se hotel umakniti iz prednjih položajev. Smrtno ranjenega so ga soborci končno le prinesli v notranjost votline. Aleks in Zakrajšek sta se borila naprej. Zidanskov bataljon je trikrat upadel Italijanom v hrbet, a veliko močnejši sovražnik je odbil vse tri juriše. Streljiva je vse bolj primanjkovalo.

Bilo je decembra 1943, ko je Hitler za vsako ceno hotel uničiti osvobodilno gibanje. V Jelenovem žlebu so ostali trije partizani. Ni jim preostalo drugega, kot da so se zakopali v sneg in čakali, kaj jim bo prinesla usoda. Med njimi pod snegom je bil tudi mlad fant, Dolenjec. Desna noga mu je ozebla. Po končani ofenzivi je Mirko odšel ves ozeben do prvega naselja, do katerega je imel dobri dve uri. Iskal je pomoči pri terenskem odboru v Travniku. Prosil je, naj bi ga napotili v bolnico, pa ni bilo mogoče, ker je bila že polna še težjih bolnikov. Vendar je bilo fanta treba spraviti na varen kraj, kjer bi ga pozdravili in bi imel preskrbljeno hrano. Sekretar terenskega odbora je za deva izročil rajonskemu odboru Loški potok. Tu je bil sekretar Kordiš. Cepra je bila vas Travnik partizanska, je bilo tudi nekaj ljudi, ki so nasledili župniku Pravharju.

1942. je bil požar skoraj ves Travnik, nepoškodovana je ostala samo hiša št. 12, po domače pri Kaplarjevih. Kaplarjevi fantje niso bili ravno najbolj zanesljivi, vendar je bil najmlajši pri partizanih. In prav v to bažo smo dali Mirka v oskrbo. Mirko je bil prepričan, da smo ga dali v roke fašističnim ljudem, pa ni bilo tako. Določil sem vojnega referenta za Loški potok Janeza Mikuliča, da skrbi za Mirkovo varnost, zdravje in hrano. Ko si je po dobrem tednu malo napel rebra in je po eni nogi priskakal iz hiše, ga je takoj obsula vaška otročad, ki ga ni klicala Mirko, pač pa Kaplarjev partizanček. Tako so mu rekli tudi odrasli. Kljub dobri oskrbi je šlo z nogo na

»Le eno bombo in damsko pištolo smo še imeli, pripoveduje borka Nežka Mulc. »Za vsakega od nas smo prihranili po en naboj, da bi nas sovražnik ne dobil žive v roke. Šele v hudem gnju metalca plamena so morali borci zapustiti prednje položaje in se umakniti v notranjost votline. Tako so Italijani uspeli, da so okrog 8. ure zvečer prodrli v Taborsko steno. Preživeli borci so jih čakali z edino bombo, ki jim je še ostala. Z nabojem, ki so jih prihranili zase, so pričakovali zadnjega trenutka. Toda napočila je noč

in Italijane je bilo vse bolj strah Taborski steni so obrnili hrbet in se napotili v dolino.

V tej nenavadno junaški borbi so darovali za svobodo svoja življenja: ač-Matjaž, intendand Aleks, učitelj Lado Vrtačnik, Franc Krže, Feliks Lah — Laufar, Tine Obravnič in otroka Vinko in Jakob Turk. Kaj se je zgodilo s partizanom Karom, se ne ve. Ostali borci pa so ostali živi in so se naslednji dan med 10. in 11. uro umaknili iz votline.

Naš napor v tej akciji je skoraj nemogoče popisati. Tudi name osebno je bilo to nekaj strašnejšega, kar sem doživela v narodnoosvobodilnem boju, pravi stara partizanka Nežka Mulc.

Tone Ožbolt

Uspela operacija

slabše. Treba je bilo misliti na zdravnika. Začele so se kazati kosti na prstih desne noge. Ker je bil Janez bolj furmanske sorte in gozdni delavec, se je nekoliko razumel tudi na ranocelnstvo. Sporočil mi je, da bi bilo treba na Mirkovih prstih porezati nekaj členkov, ki bi se pozneje že zarasli s kožo. Tega mu nisem hotel, niti mogel dovoliti.

Mirko je bil živahen fant, vse se narave, pa sta se z Janezom kar sama dogovorila za operacijo. Nekega dne Janeza dolgo ni bilo k meni. Končno je okoli pol dne le pripotela s svojimi težkimi nogami. Povedal mi je, da je bil pri ozeblem partizanku. Vprašam: kako in kaj. Janez zmiga z glavo in pravi, da slabo. Naposled se ojunaci in pove, da je fanta operiral.

»Ti si ga operiral?« se začudim.

»Dogovorila sva se, da bova glade prstov porezala. Pa sem prinesel ročno mizarsko žago, prijel nogo kot metrsko poleno in jo stisnil k sebi. Začel sem žagati prst na nogo. Ker je žaga bolj slabo rezala in je Mirka bolelo, sem moral odnehati — pravi Janez. Vprašam ga, kaj bo sedaj, fant vendar lahko zgubi nogo. Janez pravi, da bo vzel ostre kovaške klešče, pa bo posamezne glide počasi »odstranil«. Tudi s tem nisem soglašal, on pa je zavlil v časopisni papir zrezane korenike tobaknega stebla in jo ucvrl, da se je za njim kar kadilo in smrdelo kot bi stare cunje žgal.

Mirko sam drži nogo. Janez pa s kleščami prime za mezinčeve členke in mu jih odstrani brez večjih bolečin. Potem je nategnil kožo in jo zavezal. Po nekaj

dneh je šel na vizito in ugotovil, da se koža zarašča. Tudi Mirko se je pohvalil, da se kar dobro počuti. Ta uspeh je dal obema poguma. Mirko zopet nastavi nogo kot konj pri kovaču. Janez prime klešče in toliko časa sta ščipala členke, da jima jih je zmanjkalo. Zamotala sta bolno nogo in jo pustila teden dni. Brez vsakih šivov se je koža* lepo zarasla. Mirko se je kaj kmalu smukal okoli deklet, ki mu niso rekje drugače kot Kaplarjev partizanček. Ta partizanček je bil doma nekje od Novega mesta, menda iz Zabe vasi. Bil je izkušen čevljar. Večkrat se je vrtil tudi okoli našega čevljarja. Pri nas se je zdravil tri mesece; bil je čisto dober, manjkalo mu je samo tišto, kar mu je Janez s kovaškimi kleščami odštipnil. Potem se je Kaplarjev partizanček spet podal v četo.

Ce Mirko še živi, mu povem, da njegov zdravnik še tlači travo in je pripravljen vsak čas pomagati, saj tudi pomaga; je pa v Stari cerkvi pri Kočevju lovar Gozdne uprave Stara cerkev.

Franco Kordiš

Vsem prvoborcem in voditeljem ljudskega upora, vsem borcem in voditeljem partizanskih enot, vsem aktivistom OF in članom Zveze borcev pošilja borbene pozdrave ob DNEVU VSTAJE

Okrajni odbor
Zveze borcev NOV
Novo mesto

»... Socialistična misel je danes postala v pretežnem delu sveta vodilna in prevladujoča misel. Zaradi tega je tudi mogla Titova Jugoslavija v svoji odločni borbi za socializem kljub vsem težavam doživeti tak uspeh in se tako uveljaviti v zunanjem svetu. Zaupanje v socialistične sile današnjega sveta in Titova sposobnost odkriti te socialistične tendence v takomenovanem zahodnem in vzhodnem svetu kot tudi v azijskih in afriških deželah, to je omogočilo uveljavljenje Jugoslavije v zunanjem svetu, to je tudi omogočilo eno največjih zmag Titove Jugoslavije v zadnjem času — normaliziranje jugoslovansko-sovjetskih odnosov.

Ko te dni v vsem svetu proslavljajo deseto obletnico ustanovitve OZN, moramo ugotoviti, da se to vrši v vzdušju vere in zaupanja v mir, vere in zaupanja v prevladovanje tistih sil, ki žele miroljubno sodelovanje med državami in ki iščejo pot za mirno reševanje konfliktov med državami.

... Naša zunanja, notranja in gospodarska politika je popolnoma enotna politika in noben zunanjepolitični uspeh ne bi bil mogoč brez pravilne notranje in predvsem brez pravilne gospodarske politike. Naši zunanjepolitični uspehi so rezultat velikih žrtev, ki so jih dali naši narodi v reševanju svojih notranjih, zlasti gospodarskih vprašanj. Samo odločna pot za utrjevanje in razvijanje novih oblik socialističnih odnosov, ki nastaja na bazi delavskega upravljanja in ki se bo še z večjo silo razvijala ob formiranju komun, je omogočila naše uveljavljanje in našo prodornost v zunanjem svetu ter uveljavljanje nove socialistične poti v okviru socialističnih sil današnjega sveta...»

BORIS KRAIGHER

Narodnoosvobodilna borba je za vedno združila jugoslovanske narode, nas prekalila v ognju najtežjih preizkušenj in ustvarila neločljivo bratstvo in enotnost Slovencev, Hrvatov, Srbov, Kake-doncev in Črnogorcev.

Na sliki: VLADO LAMUT: POGLED NA PROZOR (risba s potovanja umetnikov »Po sledovih 4. in 5. ofenzive v letu 1946)

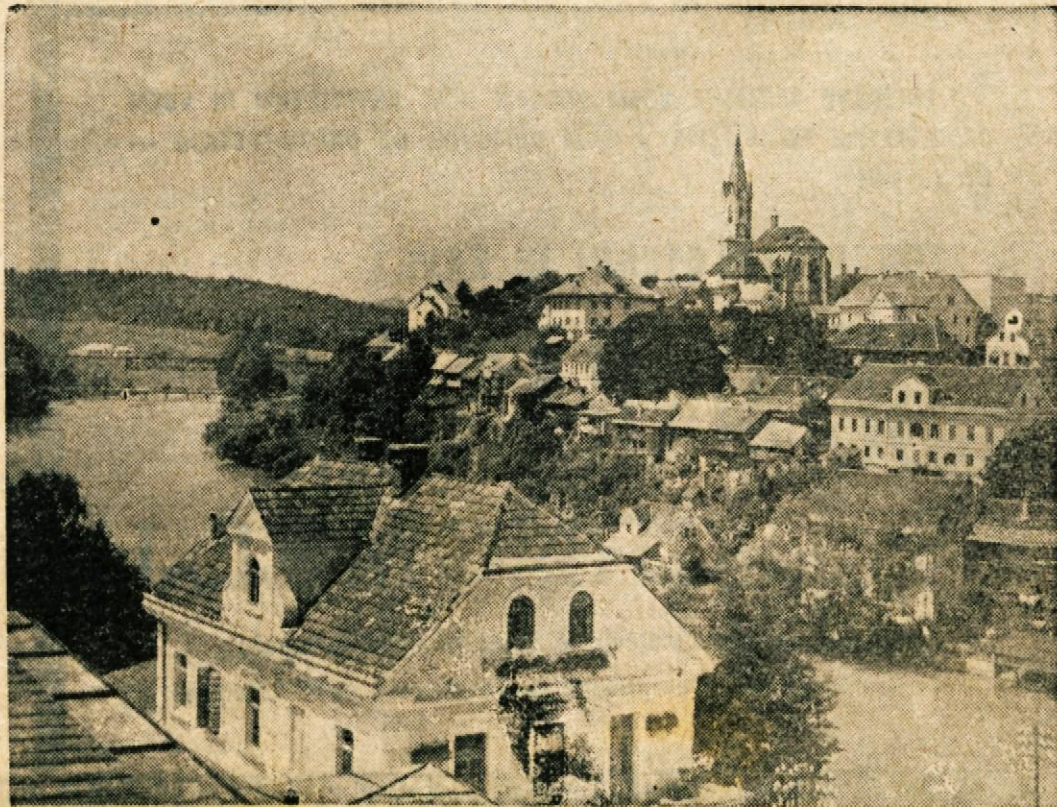

V dneh, ko proslavljamo deseto obletnico osvoboditve in se ob Dnevu vstaje znova spominjamo blestečih zmag iz let narodnoosvobodilne vojne, se s ponosom oziramo na prehojeno pot in doslej dosežene uspehe. Vsem delovnim ljudem Dolenjske pošiljamo iskrene in tople pozdrave z željo, da bi združena dolenjska pokrajina dosegla v prihodnje še večji napredek na vseh področjih socialistične družbene ustvarjalnosti!

Okrajni ljudski odbor NOVO MESTO

»... S tovarišem Titom na čelu našega boja za socializem in neodvisnost države, čvrsto združeni v Socialistični zvezi delovnega ljudstva Jugoslavije — bomo tudi v bodoče ostali zmagovalci ter bomo napravili svojo državo srečnejšo, prispevali pa bomo tudi svoj delež k miru in napredku človeštva...«

EDVARD KARDELJ

GRADBENO PODJETJE

»GRADBENIK« Novo mesto

pošilja ob Dnevu vstaje in 10-letnici osvoboditve
borbene pozdrave celi Dolenjski!Priporočamo se vsem, ki žele imeti izvršene solidne
novogradnje in adaptacije po konkurenčnih cenah!

★
VEČNA SLAVA VSEM
PADLIM BORCEM ZA
SVOBODO!
Z DELOM KREPIMO V
REVOLUCIJI ZACETO
DELO, Z MARŠALOM
TITOM NA ČELU KO-
RAKAMO DO KONC-
NIH ZMAG!

OKRAJNI ODBOR ZVVI NOVO MESTO

Ob 10. obletnici osvo-
bitve in ob Dnevu vstaje
pošiljamo borbene po-
zdrave vsem Belokranj-
cem in Dolenjcem!

Delovni kolektiv
**BELOKRANJSKE
ŽELEZOLIVARNE
ČRNOMELJ**

Izdelujemo trgovsko in
strojno litino ter ulitke
barvastih kovin.Pozdrav DNEVU VSTAJE
in vsem borcem NOB!

»KROJAČ«
NOVO MESTO

Vsem delovnim ljudem čestitamo k prazniku DNEVA
VSTAJE in k 10. OBLETNICI OSVOBODITVE!Hkrati priporočamo vsem cenjenim potrošnikom, da
kupujejo v naših specializiranih trgovinah:

TEKSTIL — Glavni trg 29

OBUTEV — KONFEKCIJA — USNJENA GALAN-
TERIJA — Glavni trg 28

ZELEZNINA — BARVE — Glavni trg 11

OKRAS — Glavni trg 19

PAPIRNICA — Cesta komandanta Staneta 12

KNJIGARNA IN PAPIRNICA — Glavni trg 9

Delovni kolektiv in uprava trgovskega podjetja

»IZBIRA«, NOVO MESTO

ČESTITKAM OB DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE
IN OB DNEVU VSTAJE SE PRIDRUŽUJE
DELOVNI KOLEKTIV PODJETJA ZA

TOVARNI IN AVTOBUSNI PROMET

»GORJANCI«
NOVO MESTO

POSLUŽUJTE SE NAŠIH PREVOZOV IN USLUGI

K PRAZNIKU DNEVA VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA ISKRENO
ČESTITA DELOVNI KOLEKTIV**Agroservis NOVO MESTO**

s podružnico v Trebnjem

Priporočamo naše usluge in delavnice!

PRISRČNE ČESTITKE VSEM BORCEM NOV, AKTIVISTOM IN VSEM
GRADITELJEM SOCIALIZMA V NAŠI DOMOVINI OB DNEVU VSTAJE —
22. JULIJU!

TOVARNA PLETENIN IN ZAVES

»BELOKRANJKA«
ČRNOMELJ

Prodajamo vse vrste pletenin in zaves po ugodnih cenah!

Zahtevajte ponudbe, prepričajte se o kakovosti naših izdelkov!

Vsem cenjenim dobaviteljem in odjemalcem LESNO-INDUSTRIJSKEGA PODJETJA
RIBNICA in TRGOVSKEGA PODJETJA »LES - NAŠI IZDELKI« sporočamo, da sta se
obe podjetji združili v**MEDZADRUŽNO LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
RIBNICA NA DOLENJSKEM**Kolektiv novega podjetja pošilja vsem delovnim ljudem Kočevske, Bele krajine in
ostale Dolenjske ob DNEVU VSTAJE iskrene borbene pozdrave! Vlagajmo tudi vnaprej
vse naše sile in znanje v graditev socializma, za mir, za enakopravnost in sodelovanje
vseh svobodoljubnih narodov sveta!KUPUJEMO IN PRODAJAMO VSE VRSTE GOZDNIH SORTIMENTOV, REZANEGA LESA, IZDELKE DOMAČE
OBRTI IN LESNE GALANTERIJE PO UGODNIH CENAHPrisrčne čestitke vsem borcem NOV, aktivistom Osvobodilne fronte
in članom Socialistične zveze delovnih ljudi ob DNEVU VSTAJE in
DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE!

»Tekstilana«

TOVARNA SUKANCA — KOČEVJE

Priporočamo naše kvalitetno blago iz mikane in česane preje za moške in
ženske obleke ter plašče!**MESARIJA IN KLAVNICA Novo mesto**nudi vse vrste kakovostnega mesa in mesne izdelke po najnižjih
dnevni cenah! Priporoča se cenjenim odjemalcem z dobro postrežbo
in prvovrstnim blagom.Kolektiv podjetja čestita delovnim ljudem ob narodnem
prazniku in želi vsem podjetjem obilo novih uspehov!ČESTITAMO VSEM DELOVNIM KOLEKTI-
VOM IN SVOJIM ODJEMALCEM!
OB PRAZNIKU VSTAJE — 22. JULIJU —**PETROL, Novo mesto**Na zalogi imamo vedno vse vrste naftnih
derivatov.**ELEKTRO-
TEHNIČNO
PODJETJE
Novo mesto**čestita
k DNEVU VSTAJE —
22. juliju!»bratstvo novomeškega okraja pozdravlja Dan
vstaje — dan revolucije in svojega preporoda!

Okrajna obrtna zbornica Novo mesto

K Dnevu vstaje čestitajo in se priporočajo delovni
kolektivi trgovskega podjetja

»ZARJA« NOVO MESTO
MODA — SNEGULJICA — KOLONIALE — OPREMA

Borbene pozdrave vsem
pobudnikom NOB, vsem
borcem, aktivistom in
graditeljem socializma
v naši domovini!Pozdravljamo
DESETO OBLETNICO
OSVOBODITVE
in

22. julij — DAN VSTAJE!

ZADRUŽNO
TRGOVSKO PODJETJE
ČRNOMELJ

Kupujemo in prodajamo
les, živino in ostale
kmetijske pridelke!

Delovni kolektiv

**Prevoznništvo
Novo mesto**

čestita k prazniku Dneva vstaje in se priporoča!

**Uprava mestnega vodovoda
NOVO MESTO**se pridružuje čestitkam delovnim ljudem ob DNEVU
VSTAJE in želi novih uspehov v nadaljnji izgradnji
našega mesta!Ob velikem praznovanju desete obletnice osvoboditve in
letošnjem Dnevu vstaje pozdravljamo delovne ljudi Bele kra-
jine in jim želimo, da bi tudi v prihodnosti še uspešneje raz-
vijali delovne uspehe, dosežene v desetih letih socialistične
graditve v svobodni domovini!

Okrajni ljudski odbor
ČRNOMELJ

V NOB in po njej smo z re-
volucionarnim poletom položili
temelje dejanske socialistične
družbe. Nadaljujmo s ponosom
ustvarjalno pot milijonov naših
delovnih ljudi!Naj živi in srečno ustvarja
nova dela Socialistična zveza
delovnega ljudstva Jugoslavije!

Razdelitev Trdinovih nagrad

Za mladinski nagradni natečaj

KRVAVA JESEN

Na dan 50-letnice smrti Janeza Trdine, 14. julija, je bila v Novem mestu lepa in pomembna slovesnost: okrajni odbor Ljudske prosvete je razdelil Trdinove nagrade za letošnje, jubilejno Trdinovo leto.

Komisija za podelitev nagrad, ki so jo sestavljali predsednik okr. odbora Ljudske prosvete Jože Zamljen, tajnik LP Lojze Kastelic, ravnatelj Dolenj. muzeja Janko Jarc, ravn. Studijske knjižnice Mirana Jarca Bogo Komelj, urednik Dolenjskega lista Tone Gošnik in književnik Severin Šali, je najprej osvojila načelo, da se bodo nagrade vsako leto podeljevale za izdane, oziroma narejene dela (to velja za znanstveno, literarno in likovno nagrado) ali za dela (znanstvena in literarna), ki so vsaj v tisku. Za letošnje, jubilejno Trdinovo leto, je bila komisija mnenja, da je treba zavzeti nekoliko širše stališče in upoštevati tudi stvari, ki morda niso bile izdane v razdobju od lanskega julija. Po temeljiti presoji je komisija sklenila, da predloži okrajnemu odboru LP naslednje nagrade:

1. Za znanstveno nagrado prof. Janeza Logarja, našega odličnega trdinoslava, urednika Trdinovega Zbranega dela in tudi izdaje Rože in trnje, ki jo v Trdinovo počastitev izda Trdinova knjižnica — 20.000 dinarjev.

2. Za literarno nagrado pisatelju Ilko Vašetovu, predvsem za njen roman Upor, katerega dejanje se godi v Novem mestu za časa francoske okupacije, pa tudi dejanja nekaterih njenih drugih povesti imajo za prizorišče Dolenjsko 20.000 dinarjev.

3. Za likovno nagrado univ. prof. Marijana Mušiča, ki ima izredne zasluge za estetsko in zgodovinsko-arhitekturno ureitev Novega mesta — 20.000 dinarjev.

4. Za vneto in uspešno ljudskoprosvetno delo pa KUD v Stopičah (10.000 dinarjev.) »Svoboda« v Straži (kip maršala Tita) in KUD v Trebnjem (10.000 dinarjev). Pedagoška nagrada se ne podeli, ker ni izšlo nobeno tako delo.

Okrajni odbor Ljudske prosvete je predlog komisije v celoti sprejel in določil, da

Jutri zvečer slavnostni brztournir v Domu JLA

V petek, na praznik Dneva, v Domu JLA v Novem mestu slavnostni brztournir šahistov novomeškega okraja. Začetek točno ob 10. uri dopoldne. Sodelujejo šahisti iz Črnomlja, Trebnjega, Straže in drugih krajev Dolenjske.

Perion

HOLANDCI v Novem mestu

V okviru gostovanja holandskega državnega prvaka v odbojki Boomeranga iz Amsterdama bo v ponedeljek, 25. jul., ob 17. uri popoldne na Loki odbojarsko srečanje med novomeškim Partizanom in Boomerangom (Amsterdam).

Nastopile bodo moške in ženske ekipe.

Novomeščane opozarjamo na mednarodno odbojarsko srečanje, ki bo gotovo kvalitetno. Ekipe bodo nastopile v najmočnejših postavah.

F. M.

TOVARNE Zlatorog MARIBOR

POPOTNJA

V veži se pomenijo nekoliko besed z gospodinjjo. »Oh, kaj ne, da je bogomagaljaka svatovščina, še mene obhaja tako vročina, kakor bi gorelo pod mano. Kaj šele ne bi revico nevesto. Jaz se čudim najbolj svatom, saj njihova dolžnost bi bila, delati ji veselje, pa se drže kakor štori in ji kažejo celo v obraz, da se je sramujejo.« Gospodinja pa pravi, da se temu nič ne čudi, da je to sploh tako. Kjer pridejo na tako poroko pošteno svatje. Zato pa jih je tudi tako težko dobiti. Večidel jemljejo falote, katerih ni nobene reči sram, taki so veseli tudi na ciganski ali tatinski svatbi, da se le zalijejo z vinom.

Ko pridem nazaj v hišo, že najdem svoje mlade prijatelje v živem pogovoru s svati, prejšnja soproga je zginita, nevesta si briše solze in si pomiče robec nazaj na lase. Jaz dvignem čašo in nazdravim nevesti in ženinu z opominom, da izpije na njuno zdravje, kakor je navada, celo kupico vsak svat in vsak gost, ki se nahaja v hiši. Vsi ostanejo in poslušajo. Starešini rečem, ker se briga on tako slabo za veselje družino, bodo prevzeli to skrb drugi, sposobnejši od njega, njemu in vsem njegovim tovarišem pa povem naravnost, kako grdo in neumiljeno se nam zdijo njihovo ponašanje proti poročencema. Neumne navade se morajo opustiti, drž se jih le bedak in kdor je njegove zlahte. Naj jih bo sram take strahopetnosti! »Grega in Franca sta sedaj mož in žena, veže ju poštena vez krščanskega zakona, gre jima odslej ravno tista čast in tisto spoštovanje, kakor vsem drugim zakonskim. Kar je prej bilo, ne spada na nas nič in, če bi spadalo, bi se moralo prezreti in pozabiti, ker je popravljeno. Pravico, jima očitati greh ima samo tisti, ki je brez greha, ker pa brez greha nikogar ni, se ne sme tudi nihče predzrišiti, da bi nam žalil ženina in nevesto. Bog ju živi še enkrat! Svatje, nalijte kupice. Ker ste do sedaj lenarili, je treba utegniti zamudo. Ženske naj pojo ali ne pijo, ali možaki bomo izpraznili vsak svojo še enkrat na dolgo življenje, dosmrtno ljubezen in zakonsko srečo naše spoštovane neveste in našega prijatelja ženina.«

nagrade slovesno podeli 14. julija, na dan Trdinove smrti. V dvorani Dolenjskega muzeja so se zbrali nagrajenci: univ. prof. arh. Marijan Mušič, znanstveni sodelavec NUK v Ljubljani prof. Janez Logar, hčerka Ilke Vašetove, dr. Višenjakova (ker pisateljica zaradi bolehnosti ni mogla priti sama), predsednik KUD iz Stopič Henrik Novak, predsednik KUD iz Trebnjega Adolf Grum, člani komisije za letošnje Trdinovo nagrado in odborniki okr. odbora Ljudske prosvete.

Prišli so tudi zastopniki oblastnih forumov in ustanov: prof. Ema Musar za OK ZKS, Jože Plavc za Okr. odbor SZDL, predsednik LOMO Novo mesto Boris Andrijač, predsednik sveta za kulturo in prosveto pri OLO Vladimir Berce, predsednik okrožnega sodišča dr. Marjan Pavlič, Ludvig Golob za MO SZDL in Drago Sproč, ravnatelj novomeške Glasbene šole.

Nagrajence in ostale goste je pozdravil tajnik Okr. odbora Ljudske prosvete Lojze Kastelic, nato pa jedrnat orisal Trdinov lik in pomen njegovega dela ter dal tudi poročilo v imenu komisije za Trdinovo nagrado. Na kratko je orisal delo posameznih nagrajencev, nato pa jim v imenu Ljudske prosvete izročil nagrade.

V imenu nagrajencev se je zahvalil arh. Marijan Mušič. »Ponosni smo na priznanje, ki smo ga prejeli in se zavedamo, da nas nagrada vzpodbuja še za večje prizadevanje za ko-

rist in napredek Dolenjske, in sveta za prosveto in kulturo pri LOMO predsednik Janko Jarc.

Po zaključni slovesnosti so si nagrajenci in gostje ogledali muzej, nato pa odšli k slavnostnemu kosilu v hotel »Metropole«.

Letošnji nagrajenci (stoje od leve proti desni): univ. prof. arh. Marijan Mušič, Henrik Novak (za KUD Stopiče), dr. Zlata Visenjak - Vaše (za pisateljico Ilko Vašetovo), Adolf Grum (za KUD Trebnje) in prof. Janez Logar

K 22. JULIJU - DNEVU

VSTAJE - ČESTITA IN

SE PRIPOROČA

PEKARIJA

Novo mesto

Nogomet je v Jugoslaviji šport št. 1

Statistični letopis nam odkriva zanimivo sliko o našem športu. Leto 1953 (podatki so namreč za to leto, ki ni v vsaj državi 5977 športnih organizacij, ki so šteje vse članov 797.442. V Sloveniji je bilo 1017 osnovnih športnih društev s 135.897 člani. Najmočnejši so nogometaši, saj so to leto šteli 233.879 članov. V Srbiji je bila tretja vseh športnikov nogometašev, v Vojvodini pa celo polovica. Skoraj tako razvit kot v Srbiji, je nogomet tudi na Hrvaškem. V Makedoniji je na prvem mestu atletika, na drugem strelstvo. Slovenija pa ima od vseh republik v državi največ športincev in smučarjev.

HOLANDCI v Novem mestu

V okviru gostovanja holandskega državnega prvaka v odbojki Boomeranga iz Amsterdama bo v ponedeljek, 25. jul., ob 17. uri popoldne na Loki odbojarsko srečanje med novomeškim Partizanom in Boomerangom (Amsterdam).

Nastopile bodo moške in ženske ekipe. Novomeščane opozarjamo na mednarodno odbojarsko srečanje, ki bo gotovo kvalitetno. Ekipe bodo nastopile v najmočnejših postavah.

F. M.

Trdinov večer v Novem mestu

13. julija je bil v Domu ljudske prosvete v Novem mestu literarno-pevski večer, posvečen 50. obletnici smrti Janeza Trdine. Sodelovali so člani Društva slovenskih književnikov iz Ljubljane in moški pevski zbor Dušan Jereb iz Novega mesta, napovedani črnomajski oktet pa je izostal.

Uvodno besedo o Janezu Trdini, velikem slovenskem pisatelju, ki je oblikoval dolenjsko zemljo in dolenjskega človeka, je spregovoril Severin Šali. Očrtal je Trdinovo življenjsko pot, ki ni bila rožnata, taka pač, kakršno prehodijo izobraženci in svobodomisleci, ki ga je rodil slovenski kmet. Trdinova je prodril v dolenjskega človeka, njegove običaje, navade in razvade tako globoko kot le malokdo.

Prvi jebral svoje pesmi Janez Menart. To je mlad pesnik; slovenski javnosti se je predstavil najprej v zbirki »Pesmi štirih«, letos pa je izdal samostojno pesniško zbirko »Prva jesen«. V Novem mestu je prebral precej pesmi in požel navdušen aplavz, posebno za pesmi šaljive vsebine.

Prozo sta brala Janez Potrč in Beno Zupančič. Janez Potrč je znan slovenski pisatelj in dramatik; posebno je zaslovel v zadnjem času z romanom »Na kmetih«, za katerega je dobil Prešernovo nagrado. Delo tudi prevajajo. Na večeru je bral odlomek iz novega dela »Zločin«, ki bo izšlo jeseni pri Prešernovi družbi. Beno Zupančič je mlad novelist, ki za-

nimivo oblikuje snov. Izdal je dve zbirki novel: »Stirje molče« ter »Človek in jadra«, za katero je bil nagradjen. Novomeščanom je prebral še neobjavljeno črtico »Črna jadra«.

Marička Znidaršič, pesnica notranjske zemlje in notranjskega človeka, iskrena lirčna duša, je prebrala nekaj nežnih izpovedi trpete ženske. Marička Znidaršič ni nova pojava v slovenski književnosti, izdala je dve samostojni pesniški zbirki: »Izpod snežnika« ter »Človek in polje«.

Vsem književnikom so poslušalci verno sledili in jih na-

26 strupenjač v potniškem letalu

Letalo, ki obratuje na progi New York-Düsseldorf (Zapadna Nemčija), je nedavno peljalo strahotno pošiljko: 26 strupenjačev, ki jih je bilo treba potniki seveda niso vedeli, v kakšni družbi se vozijo skozi zračne višave. Zbogaj s kačami je bil v posebnem oddelku za prtljago.

Iz bogve kakšnega vzroka se je pokrov zaboja med vožnjo malo raztrgal in ena kača se je splezila ven ter lazila nekaj časa po oddelku za prtljago, nato pa zavila proti potniški kabini. Lahko si mislimo, kakšen poplah bi nastal, če bi prišla med potnike. Se o pravem času je pa nevarnega sprehajalca opazil eden od uslužbencev in opo-

zvil kapitana letala. Ta je vzel sekuro in udaril kačo po glavi, toda treba je bilo precej udarcev, preden jo je ubil. Sedaj so morali paziti še na ostale kače v raztrehanem zaboji. Kapitan je s sekuro ostal na straži, radiotelegrafisti pa opozorili londonsko letališče o tem nenavadnem primeru. Ko je letalo pristalo v Londonu, so strokovnjaki že čakali na letališču. Pregledali so zaboj s kačami in videli, da so vse kače spletene med seboj. Odnegli so zaboj iz letala, nekako le razpletkali kače, jih preložili v drug, trden zaboj in ponovno vkrcali na letalo. Seveda so morali to opraviti v največji tajnosti, da ne bi med potniki nastala panika.

Oktober 1944. Mračen popoldanski čas se je nagibal k večeru. Nebo je bilo oblačno. Burja je pihala iz sivihih Gorjancev. Zeblo me je. Ze štiri ure sem pasel za vasjo. Nena doma je pritekel brat:

»Se pred mrakom prižen domov! Bomo morali prej spat. Nemci so v vasi. Vse so zastražili, mi je rekel. Prosil sem ga, naj počaka, da bova skupaj gnala, pa je izginil prav tako hitro, kot me prej predramil iz dremavih misli, in ostal sem spet sam.

Ura je bila pet popoldne. Mrak je ovijal zemljo, meni pa se je zdelo, da je že tema. Strah me je bilo. »Domov moram, samo domov.« Zgrabil sem vrvi in potegnil žival za seboj. Nerada je šla. Toda iti sem moral. Takrat me ne bi zadržala nobena stvar. Zelo sem se bal Nemcev. Žival pa je stopala počasi in se ni zmenila ne za večer ne za nevarnost.

Ne spominjam se več, kako sem hodil domov. Vem le to, da sem se boječe izmuznil mimo kozolca, kjer naj bi stražili Nemci. Lasje so se mi ježili in skoaj stekel sem tja. Pred hlevom tudi matere nisem opazil, čeprav me je ogovorila. Kar zdiral sem za kravo v hlev in jo privezal. Tako dolgo se pri tem delu še nikdar nisem zamudil.

Gost mrak je ležal nad vasjo. Po nebu so se še vedno podile kope sivih oblakov in burja je vlekla, vendar ne tako močno ko tam sredi košenic. Ljudje so se poskrili po hišah. Vsakdo je čakal, kaj bo. Nihče ni prav vedel, zakaj so se Nemci pod noč pravzaprav ustavili tu. Drugi-

krat so prišli podnevi, pa še takrat so ostali največ eno uro. Ko smo povečerjali, ni nihče stihlil spat. Nekdo je prišel povedat, menja je bil Nemcem za tolmača, naj se zaradi nemške

vojske ne vznemirjamo, češ da je tako naročil komandant oddelka. Samo prenočili bodo in spet šli. Kasneje je spet nekdo potkal. Bila je nemška patrola. Veleli so odpreti. Mati jim je odprla in spustila v sobo, kjer smo ostali bedeli ob petrolni. Otroci smo se zelo prestrašili. Vstopil je mlad nemški oficir. Spremljali so ga trije stari vojaki. Naperili so orožje proti nam.

»Bandite bomo postrelili, se ja zadržal vodja.

»Nismo banditi, pri nas ni banditov«, je povedal oče, ki je edini v vasi za silo »tolkel« nemško.

»Gremo naprej«, je spet rekel oficir in poslal ostale naprej. Potem je stopil k oknu in zaplil:

»Kje je tvoj sin? Odgovoril Jaz vem, kje je. On je bandit. Vsi ste banditi. Bandite bomo vse postrelili. Vsi Slovenci so banditi.« Drl se je nekaj časa, nato je šele povedal, zakaj je prišel. Zahteval je, da moramo zapreti okna in ugasniti luč. Nato mu je mati morala posvetiti iz hiše. Ko je zaprla težna vrata, se je vrnila v sobo.

»To smo dočakali, to«, je vzdihnil oče. »Kaj pa je hotel, ko je tako motvil, smo bili radovedni.« Streljali bodo, če ne bomo imeli teme...»

Ko smo se drugo jutro prebudili, ni bilo opaziti nobenega Nemca več. Kam so izginili? Nihče ni prav vedel. Vrnili so se namreč pobijati partizane, ki so noč prespali pri nekem kmetu za Ljubno. Vodil jih je domač izdajalec, vaščan, sosed tistega kmeta.

Kmalu smo zaslišali prve strele. Partizani so bili pri zajtrku. Izdajstvo jih je zbegalo. Poskakali so skozi okna. Šest si jih je polomilo noge. Te so Nemci takoj ubili. Trije so bežali, a so tudi te pokosile krogle. V kleti pa so čakali štirje in se branili. Vendar so jih Nemci zajeli, jih uklenili, slekli in prebičali po golih hrbtih.

Kurirji belokranjskih in dolenjskih TV stanic: na svidenje v Stični!

NISTA SE RAZUMELA

»Ti, koliko si kaj zaslužil pri tej kupčiji?«
»Ne posebno veliko! Leto dni pogojno.«

V TRGOVINI

»Čujte, namesto celih, ste mi prodali raztrgane nogavice.«
»Oh, nič zato, saj imajo isto ceno!«

ODVEČNO VPRAŠANJE

»Imate morda pri vas goste v posteljah?« vpraša gost v hotelu.
»Kaj mislite, da bodo na obealniki,« se odreže vratar.

SNUBLJENJE

»Ampak, Filomena, da mi boš res zvesta. Ko me boš prevarila prvič, se bom ubil...«
»Kaj pa drugič, Boštjan?«

NOVE FRIZURE

»Kako vam ugajajo nove ženske frizure?« so zadnjič vprašali znanega filmskega režiserja De Sicea.
»So kar dobre,« je odgovoril.

Potem so morali z njimi. Vsak odpor je bil zaman.

Cez eno uro so se Nemci skozi našo vas vračali v Novo mesto. Partizani, ki so jih gnali, so bili ogrnjeni v raztrgane rjuhe. Po čelu je vsakemu polzela kri. Med potjo so jim Nemci na čelo vrezali peterokrake zvezde. Takrat sem šele spoznal, kako sovražno imem Nemce.

Kmalu za tem je iz Ljubna prihitel mož, pri katerem so ujeli partizane. »Trije ležijo kot živali nad mojo bajto. Vsi so krvavi, blatni in z obrazi obrnjeni v tla. Nemci so jih še mrtve pretepeli. Poznati ni moč goče nikogar. E. pač, čakaj no. Nekdo se mi zdi prav tebi podobno. Jaka. Angleška bluza in...«

Mož, ki je stal blizu njega, je zastokal: »Moj sin, sin... Moj Slavko. Se včeraj, včeraj jutraj je bil doma, pri nas je bil. Se cigarete sem mu dal. Zelo je bil srečen. «Naša zmaga je blizu,« mi je še rekel in odšel. Tudi jaz sem bil srečen. Zdaj pa... Kje je pravica? Hudiči hitlerjanski! Stal sem nedaleč od njega in skoraj zajokal.

Proti večeru so Slavka pripeljali v vas. Vse se je zbralo okrog njega. Vedeli smo, da se je za nas vse boril in padel. Brez žrtve ni svobode in naši ljudje so se tega že od vsega začetka globoko zavedali.

Zoran Ivan, Ljubljana

Elegija

O, posvečena zemlja ta, kjer kri je napojila tla.

Umrl je zvonjenja glas, zaman tod išče rojstno vas.

Pod milim nebom nem postoj. Čuden prevzame te pokoj.

O, srčni vase slani duh te zemlje — to ti bodi kruh.

In šum gozdov, ki vse vedo, naj poje ti popotnico.

Kam naj se obrnejo noge poslej — srce ti naj pove.

MIRAN JARC

»Ce jih gledam odzadaj, ne vem, ali je to možki, ki bi se moral ostrči, ali ženska, ki se je pravkar ostrigla...«

DIJAKOVE SKRBI

»O, hudiča: tule piše, da so kisik odkrili šele leta 1774! Le kako so ljudje prej živeli?«

— Saj nisem prosil za vašo roko!

VLADO LAMUT: Krajina pod Trško goro

Delo, ki bo rodilo trajne sadove

Uredništvo našega lista je zaprosilo predsednika OLO Novo mesto, ljudskega poslanca Viktorja Zupančiča, za razgovor o vprašanju, kaj vse lahko prinese v glavni delovni uspeh v okviru v zadnjem desetletju. Ker bo izbrano poročilo o celokupni dejavnosti ljudske oblasti na Dolenjskem za povojno obdobje podano na zadnji strani OLO konec avgusta, objavljamo danes iz razgovora s tovaršem Zupančičem le najvažnejše misli in nekaj podatkov.

Prva povojna leta smo vložili v takratnem novomeškem in trebanjskem okraju vse naše sile in vsa razpoložljiva finančna sredstva v obnovo med vojno porušenega področja. Hude rane je okupator zasedal Novemu mestu, Gaborju, Podgorju, Suhbi krajini, Mokronogu in drugim krajinam, ki so bile v prvi vrsti. V njihovi bližini in širši okolici. S političnimi, vojnimi in gospodarskimi posledicami, ki so bile posledice vojne, je bilo med zacijski vred, sta oba OLO vojno uničena, šole pa marsikje, let neustredno skrbela, da bi odstranili težke posledice medvojne razdelitve. Nič manj ni bila važna skrb za dvig kmetijstva. V živinoreji smo bili zaradi vojnih

razmerij oz. razširitev nekaterih večjih tovarn in podjetij, kot so n. pr. Novoteks, Kremen, Novoles, razne mizarke delavnice, tovarna perila in čevljev v Novem mestu, kovinsko predelovalno obrt, destilacijo na Mirni in podobno.

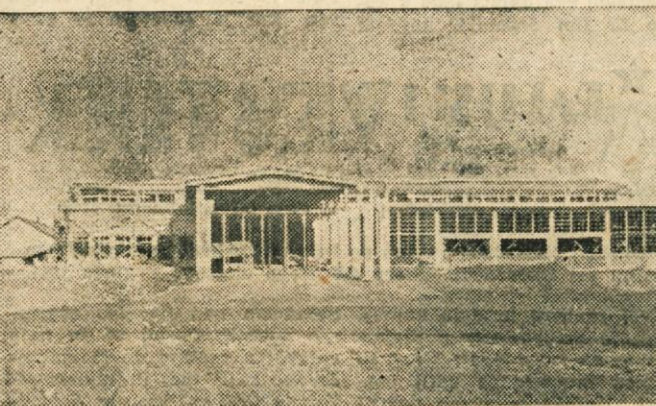
Medtem ko je znašal narodni dohodek leta 1953 v okraju 2 milijardi in 368 milijonov din, se je leta 1954 dvignil na 2 milijardi in 883 milijonov din, letos pa je predviden že v višini 3 milijard in 205 milijonov. Na prebivalca je znašal narodni dohodek v teh letih 35.000 din, 42.800 din in letos predvidenih 48.300 din, kar pa je seveda še vedno znatno pod slovenskim republikanskim povprečjem. Leta 1953 je bilo v podjetjih drž. sektorja zaposlenih 2906 ljudi, letos pa jih bo že 4718. Vrednost obrtniške proizvodnje je prav tako precej večja. Če jo ocenimo za

Od obrtniške k industrijski proizvodnji

V Bell krajini raste iz malega veliko — Lani so investirali v okraju čez 768 milijonov din, od tega v industrijska podjetja 314 milijonov — Delovni kolektivi vabijo na ogled in obisk delegacijo poslancev Ljudske skupščine LRS

»Po vojni bomo zgradili to in to! Po vojni bomo napeljali vodovode, elektriko in uredili promet! Po vojni bomo...« Tako je bilo med vojno v Bell krajini. Revolucija je ljudem odprla oči, zaželeli so si gospodarskega napredka in dviga doleže zaostale, nerazvite dežele. Že pred koncem vojne so na osvobojenem ozemlju začeli obnavljati rudnik v Kanižarici,

pač prvovrsten marmor za domači trg in izvoz, pri »Belsadu« so dogradili kisarno in uredili delavnico za izdelovanje bombonov. Prej so prodali na mesec za približno 6 milijonov dinarjev blaga, lani pa že za 26 milijonov! Rudnik je povečal proizvodnjo, v Hrastu so odkrili nahajališče boksita. Obrat Telekomunikacije na Semiču se je povečal in dal kruha novim delavkam, v Metliki pa je zrasla lepa tovarna — bodoči dom »Belokranjske« tovarne pletenin. Prej obrtna delavnica, danes sodobna tovarna. Vinska klet v Metliki bo temelj umnega kletarstva za belokranjske vinogradnike. V Bušinjih vasi, na Glavici, Hrastu in Brezovici so zgradili zbirališče za vodo, v okraju pa položili 8 kilometrov cevovoda, zgradili črpalno postajo v Starem trgu in pred kratkim dobili vodo tudi v Dobljah za vodovod Črnomelj z okolice.

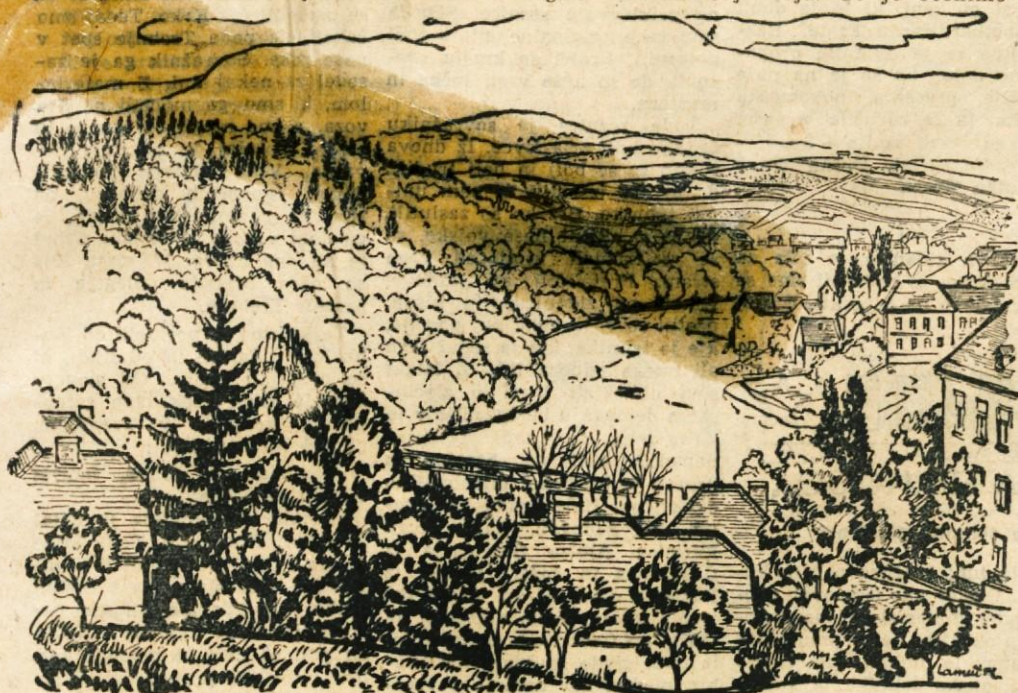
Pogled na novozgrajeno in doslej najlepšo industrijsko stavbo v Bell krajini — novi dom Belokranjske železovarne, ki ga bodo slovesno odprli v avgustu.

zrasla so prva obrtna podjetja, in v vseh pa so se pripravljali na obnovo požganih domačij in gospodarskih poslopj. Prva povojna leta so imeli odbori ljudske oblasti okraja in KLO polne roke dela z razdeljevanjem hrane, živinskih in drugih nakaznic. Pesem dela je odmevala na pogorišjih; zidariji, tesarji, krovci, vse je hitelo, da zabiše sledove vojne in njene hude posledice. Veliko in naporno delo je bilo opravljeno, kakršnega zgodovina Bele krajine doslej še ni doživela.

Po končani obnovi pa je bilo treba stopiti korak naprej — k industrializaciji okraja, k načrtovanju dvigu kmetijstva, obri, prometa itd. V prelomu s preteklostjo pomeni leto 1954 za Belo krajino glavni mejnik. Nikdar v njeni preteklosti še niso vložili toliko sredstev v podjetja, komunale naprave, gradnje in industrijo, kakor prav lani. Iz proračunskih sredstev okraja je bilo porabljenih za stanovanjske hiše, šole, elektrifikacijo, preoravanje stelnjnikov in pod. 52 milijonov in 522 tisoč din. Kmetijska posestva in

in stanovanjsko hišo na Vinici, za elektrifikacijo, komunala dela, stanovanja, kanalizacije in gradnjo tovarne »Belokranjska« v Metliki. Iz SKLADA ZA GOSPODARSKO POMOČ NE-RAZVITIM OKRAJEM je Bela krajina lani dobila 380 milijonov dinarjev pomoči: za vodovod Črnomelj, Metlika in Stari trg 100 milijonov, za dograditev in opremo tovarne učil 98 milijonov, za novo tovarno in opremo železovarne 90 milijonov, za povečanje obrata Telekomunikacij na Semiču 17 milijonov, za rudnik Kanižarica 45 milijonov, za Belsad 10 milijonov in za nove ustanovljene podjetje Marmor v Gradcu 20 milijonov dinarjev. Posebej je dobil okraj še 28.295.000 din za obnovo medvojno požganih vasi in 28 milijonov din za gradnjo vinske kleti v Metliki.

Uspehi niso izostali. Železovarna, nekoč majhen obrtniški obrat, se je preselila v moderno, svetlo tovarno, ponos Bele krajine. Njena proizvodnja bo že letos sedemkrat večja. Tovarna učil bo povečala proizvodnjo. V Gradcu so začeli kodelovski obrat. Delovni ljudje Bele krajine bi zato radi pozdravili v svoji sredi delegacijo poslancev slovenske Ljudske skupščine, da bi jim pokazali sadove dosežane pomoči, napredek partizanske deželice med Kolpo in Gorjanec in njene načrte za bodočnost.

VLADO LAMUT: Novo mesto s Ragovim logom, Krko in Gorjanci s Trdinovim vrhom

razmer skorajda na tleh; manjkalo je orodja, gnoj, opeke itd. Bili so odkupi, ki so bili za prehrano v državi takrat nujno potrebni, zavirali pa so normalen razvoj živinoreje. Proizvodnja v kmetijstvu je zaostajala za potrebami trga in naše skupnosti. Industrijska in obrtniška proizvodnja se je s težavo kopala iz prejšnje nerazvitosti. Imeli smo tekstilno tovarno, tovarno igrač, LIP, ki je izvozil ogromne količine lesa iz Dolenjske, kar so zahtevale koristni skup-

meno. Ob strani pa so stale takrat glavne naloge, ki so osnova za dvig Dolenjske in njenega gospodarstva: skrb za razvoj lahke industrije in obrtnih podjetij, za katere imamo v okraju marsikje dobre pogoje. Za ustanovitve oz. razvoj let obratov je poleg dobrih, dela voljnih ljudi seveda potrebnih tudi vsaj nekaj finančnih sredstev. Za lastnimi skromnimi sredstvi Dolenjska takrat ni mogla iz prejšnje nerazvitosti.

V petek na svidenje na zboru kurirjev v Stični na Dolenjskem!

nost industrijske proizvodnje je rasla takole: 100, 136 in 159.

V tem času je doseglo tudi kmetijstvo viden napredek. Zadrugništvo je z dobro organizacijo kmetijske pospeševalne službe pokazalo sadove večletnega dela, proizvodnja je začela naraščati, čeprav letine niso bile ravno ugodne za našega kmeta. Največji vzpon je zabeležila živinoreja: medtem ko smo n. pr. leta 1947 imeli v okraju 4780 konj, 26.770 glav goveje živine, 4378 ovc, 719 koz, 26.106 prašičev, 8743 zajcev, 87.613 perutnine in 5610 čebelnih panjev, smo ob popisu v začetku leta 1953 ugotovili razveseljiv napredek: 5259 konj, 30.572 glav goveje živine, 5118 ovc, 609 koz, 32.918 prašičev, 7845 zajcev, 103.409 perutnine in 5746 čebelnih panjev.

Uspehi v komunalnem gospodarstvu Vsekakor je treba poudariti tudi velike uspehe komunalnega gospodarjenja v občini. S pomočjo republike in okraja in ob dobrem razume-

vanju državljanov so mnogi občinski ljudski odbori dosegli prav lep razvoj. Zgrajene so bile razne nove in obnovljene stare ceste in pota, stavbe splošnega ljudskega premoženja, vodovod v Novem mestu, Dol. Toplicah in Straži, Šole v Ambrusu, Beli cerkvi, Birčni vasi, Brusnicah, Dobriču, na Dolžu, Dvoru, Lazah, Mirni, v Mirni peči, Novem mestu, Orehoviču, Poljanah, Skočjanu, Šmarjeti, na Trebelnem, Vel. Cirkniku, v Zagradcu, Žužemberku in Spod. Lakencu so bile obnovljene. Na novo so bile zgrajene osnovne šole v Ajdovcu, Globodolu, Korinju, Sentrupertu, Gaberju, Malem Slatniku, medtem ko so še v gradnji velika šola v Prevolah (Suha krajina), Stopičah in Šmarjeških Toplicah.

V 10 letih je bilo v okraju napeljanih 63,7 km električnih daljnovodov, zgrajenih 21 transformatorskih postaj, medtem ko v še 2 manjka notranja oprema. Bilo je napeljanega 243,2 km nizkonapetostnega omrežja; 5211 hiš je dobilo električno luč. V tem desetletju je bilo elektrificiranih 146 naselij, odstotek elektrifikacije pa se je dvignil od 37,6% na 67,6%.

Po nepopolnih podatkih je bilo samo v zadnjih 3 letih investiranih iz okrajnega in republiškega proračuna, iz pomoči zaostali predelom, iz kreditnih skladov in ostalih virov v novomeškem okraju za dvig gospodarstva, gradnje hiš in ostale negospodarske investicije nad eno milijardo 235 milijonov dinarjev. Uspehi obsežnega desetletnega dela so danes vidni že skoraj na vsakem koraku v mestu in na vasi.

To, kar je bilo napravljenega v desetletju 1945—1953, pa je veliko delo, ki bo rodilo trajne sadove.

lani ga je dala 6584 litrov. Res je, da je šlo največ truda in prizadevanj za zboljšanje živinoreje, vendar se je veliko skrbelo tudi za poljedelstvo in sadjarstvo. Z uvedbo selekcije krompirja je v okraju že dobro napredovalo pridobivanje semenkega krompirja. 1954. leta je bilo priznane 110 hektarov z 835.000 kg pridelanega semenkega krompirja. Od tega odpade nekaj nad 70% na državna posestva. Da bi povečali plodnost zemlje, imamo redne gnojilne poskuse, s katerimi se proizvajalci koristijo. Lani je bilo smotno uporabljenih 250 vagonov umetnih gnojil — osemkrat več kot pred vojno.

Napreduje tudi sadjarstvo: vsako leto je zasajenih nekaj več sadnih dreves. Načrtno, v strnjjenih nasadih, je bilo po vojni obnovljenih nad 80 hektarov sadovnjakov, od tega samo lani 33.

Največ zaslug za uspehe, ki smo jih našli, imajo kmetijske zadrugne in državna posestva. Okrajna kmetijska služba je pa v najbolji povezavi z njimi tudi precej pripomogla, da se je delo razvijalo laže in bolj načrtno. To velja zlasti za družni sektor, državna posestva pa imajo organizirani tudi lastno, dobro urejeno kmetijsko pospeševalno službo.

— lani ga je dala 6584 litrov. Res je, da je šlo največ truda in prizadevanj za zboljšanje živinoreje, vendar se je veliko skrbelo tudi za poljedelstvo in sadjarstvo. Z uvedbo selekcije krompirja je v okraju že dobro napredovalo pridobivanje semenkega krompirja. 1954. leta je bilo priznane 110 hektarov z 835.000 kg pridelanega semenkega krompirja. Od tega odpade nekaj nad 70% na državna posestva. Da bi povečali plodnost zemlje, imamo redne gnojilne poskuse, s katerimi se proizvajalci koristijo. Lani je bilo smotno uporabljenih 250 vagonov umetnih gnojil — osemkrat več kot pred vojno.

Napreduje tudi sadjarstvo: vsako leto je zasajenih nekaj več sadnih dreves. Načrtno, v strnjjenih nasadih, je bilo po vojni obnovljenih nad 80 hektarov sadovnjakov, od tega samo lani 33.

Največ zaslug za uspehe, ki smo jih našli, imajo kmetijske zadrugne in državna posestva. Okrajna kmetijska služba je pa v najbolji povezavi z njimi tudi precej pripomogla, da se je delo razvijalo laže in bolj načrtno. To velja zlasti za družni sektor, državna posestva pa imajo organizirani tudi lastno, dobro urejeno kmetijsko pospeševalno službo.

— lani ga je dala 6584 litrov. Res je, da je šlo največ truda in prizadevanj za zboljšanje živinoreje, vendar se je veliko skrbelo tudi za poljedelstvo in sadjarstvo. Z uvedbo selekcije krompirja je v okraju že dobro napredovalo pridobivanje semenkega krompirja. 1954. leta je bilo priznane 110 hektarov z 835.000 kg pridelanega semenkega krompirja. Od tega odpade nekaj nad 70% na državna posestva. Da bi povečali plodnost zemlje, imamo redne gnojilne poskuse, s katerimi se proizvajalci koristijo. Lani je bilo smotno uporabljenih 250 vagonov umetnih gnojil — osemkrat več kot pred vojno.

Napreduje tudi sadjarstvo: vsako leto je zasajenih nekaj več sadnih dreves. Načrtno, v strnjjenih nasadih, je bilo po vojni obnovljenih nad 80 hektarov sadovnjakov, od tega samo lani 33.

Največ zaslug za uspehe, ki smo jih našli, imajo kmetijske zadrugne in državna posestva. Okrajna kmetijska služba je pa v najbolji povezavi z njimi tudi precej pripomogla, da se je delo razvijalo laže in bolj načrtno. To velja zlasti za družni sektor, državna posestva pa imajo organizirani tudi lastno, dobro urejeno kmetijsko pospeševalno službo.

VIDEN NAPREDEK INDUSTRIJE, OBRATI IN KMETIJSTVA

Leta 1950 in 1951 smo začeli delati po novem gospodarskem načinu. Bolj uspešno smo premagovali stare težave. Sproščeno je kmalu pokazala ugodne posledice tudi v dviganju kmetijske proizvodnje. Delovna vnaema je začela naraščati, številna podjetja so razširila svojo proizvodnjo.

Borcem XII. SNOUB!

Obveščamo vse bivše borce XII. SNOUB, da bo do 4. septembra 1955 v Mokronogu — kraju, kjer je bila l. 1943 brigada ustanovljena — zbor te brigade. Da bi bila organizacija in izvedba zbora čim uspešnejša, in udeležba polnoštevilna, pozivamo vse bivše borce XII. brigade, da čimprej, najkasneje pa do 31. julija t.l. sporoče sledenče podatke: Priimek in ime, od kdaj do kdaj je bil v brigadi in v kateri edinici, sedanjí naslov in

Prav tako naprošamo sorodnike in znance borcev, padlih v tej brigadi, da sporoče na isti naslov ime in priimek ter kdaj in kje je padel. Bivši borci, udeležite se polnoštevilno I. zbora XII. brigade! Pripravljajni odbor

V kočevskem okraju: živinoreja na prvem mestu

Na prošnjo uredništva, kaj lahko štejemo med največje delovne zmage v kočevskem okraju v desetletju 1945—1953, je OLO Kočevje sporočil, da so bili doseženi največji uspehi v kmetijstvu. Zlasti lepo napreduje živinoreja, ki ima na Kočevskem tradicije in odlične pogoje. Seveda pa so v kočevskem okraju dosegli lepe uspehe tudi v drugi obnovi in gospodarski dejavnosti, zlasti v lesni industriji, rudarstvu, gradbeništvu, ostali industriji, obrti, prometu in trgovini. Vidni so uspehi na področju prosvete, socialnega skrbstva in zdravstva, komunalnih gradenj in športa. Deset let svobode je globoko preobrazilo tudi ta del Dolenjske.

V kočevskem okraju smo od osvoboditve do danes dosegli v kmetijstvu prav lepe uspehe. Seveda, da te uspehe lahko pravilno ocenimo, ne smemo pozabiti, v kakšnem stanju je bilo kmetijstvo našega okraja ob osvoboditvi. Ves okraj je bil med vojno izredno hudo prizadet. Skoraj povsem uničene ali zatrate so bile vse gospodarske panoge. Na ozemlju bivših Kočevarjev (40% površine okraja) je bilo do tal porušeni nad 80% vseh vasi; kmetijska površina je bila zapuščena, neposeljena. Uničena so bila gospodarska poslopja, živine pa na tem področju leta 1945 skoraj ni bilo. Močno je vojna priza-

de pa je bilo zaradi izgube plemenskih živali, kajti pri nas je bila že pred vojno vpeljana selekcija in plemenska reja živine, zato je bila živinoreja še huje prizadeta. Prav zaradi prednosti, ki jo ima v našem okraju živinoreja pred drugimi panogami kmetijstva, smo tej po osvoboditvi posvetili največjo skrb. Rešiti je bilo treba tri pereče probleme: priskrbiti živino za izpraznjeno področje Kočevske, koder so nastajala državna posestva, povečati število glav pri zasebnih gospodarstvih in znova uvesti selekcijo na vsem področju okraja, da se s tem dvigne reja plemenske živine, kar je bil glavni cilj vseh naših ukrepov. Prizadevanje za obnovo in dvig živinoreje je rodilo lepe uspehe, o čemer nam pričajo tudi številke. Tako je bilo v okraju leta 1946 le 1671 konj, 6385 krav, 9253 prašičev, 2166 ovc in 660 koz, leta 1954 pa 2113 konj, 7304 krave, 9107 prašičev, 3957 ovc in 465 koz.

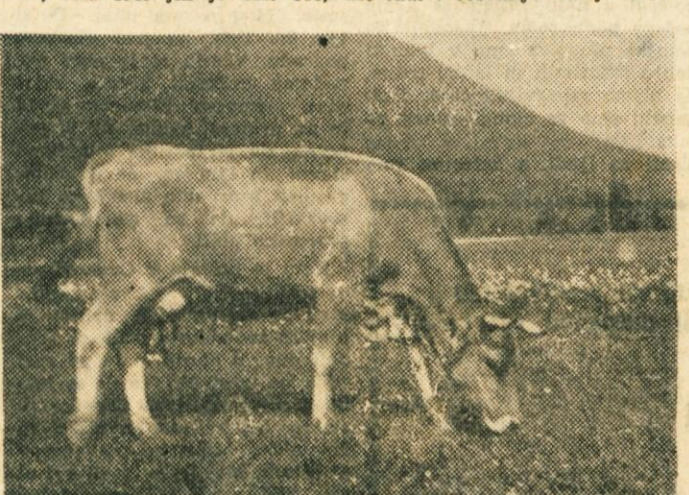
Ker so pogoji ugodni predvsem za govedo, smo stremeli, da se število konj zmanjša, prašičereja naj bi ostala približno v istih mejah, za ovce nismo posebnostno skrbeli, ker nimamo izrazito ovčarskih predelov, reja koz pa naj bi se čimbolj zmanjšala. Pri govedu se nismo dogledali predvojne števila, kar je docela umljivo, saj je bilo za-

radi vojne domala izpraznjena pol okraja. Ker številčno ni moglo tako hitro dvigniti živinoreje, smo skušali doseči čimveč uspehov v proizvodniški živini, kar nam je uspelo s selekcijo. Že prva leta po vojni smo evidencialni znatno število živine in uvedli rodovnik, leta 1952 pa smo dobili kontrolo proizvodnosti. Najlepše nam o tem povedo številke.

Leta 1940 je bilo 529 rodovnih krav, leta 1948 jih je bilo 986,

publike za izboljšanje njihove živinoreje. Tako smo lani prodali izven okraja 184 bikov, 276 krav in 172 telic, v skupni vrednosti 49.768.000 dinarjev. Že pravilno ocenitev vloge, ki jo ima živinoreja v kmetijskem gospodarstvu okraja, moramo omeniti še klavno živino. Za meso so naši kmetijski proizvajalci prodali 3346 glav govedi in 2306 glav druge živine (prašiči, drobnica, konji), v skupni teži 1.068.070 kg in skupni vrednosti 127.997.000 dinarjev. Če prištejemo še plemensko živino, je dala živinoreja v našem okraju lani 177.765.000 bruto dohodkov. Selekcija krav je v našem okraju, čeprav je najmanjši, precej večja kot v drugih, glede mlečnosti smo pa na prvem mestu.

Uspehe smo dosegli tudi v rodovitnosti živine. Do leta 1952 je bilo na vsakih 100 krav le 69 telet, po prizadevanju veterinarske in živinorejske službe pa je bilo lani že 79 telet na 100 krav.

Ena izmed kočevskih »rekorderk« — Bistra s posestva v Livoldu, ki je dala predlanskim 6184 kg mleka.

Inž. Anton Zoro

Tehnika novomeškega okrožja

Zapiski ob odkritju spominske plošče na Kuharjevi zidnici na Lipniku pri Trebnjem

»No, to pa so že spet skuhal! v Kuharjevi kuhinji!« je dejal belogardist, ko je prebrala naše »Radijske vesti«. Ni mu šlo v glavo, da je narodnoosvobodilna vojska znova napredovala in se pomnožila. Skrbelo ga je prodiranje zaveznikov, ni mu bilo po volji, da beli, oklostirani listi iz Kuharjeve »kuhinje« krožijo od rok do rok, da jih je vsak dan več in da jih ljudje tako radi prebirajo.

Vesti, ki smo jih »skuhal« v Kuharjevi zidnici, so bile živa stvarnost, resnica, ki je ni mogel nihče zbrisati. Ob njih je raslo upanje in vera, da se bo kmalu zrušila nacistična Nemčija. Novice, ki smo jih vestno zbirali in razmnoževali, so nam iz dneva v dan potrjevale, da smo imeli prav o vsem, kar smo v dolgih letih vojne govorili ljudem, zlasti pa vsem tistim, ki so dvomili v našo zmago.

Ljuba in draga nam je bila okrožna tehnika, naš novi dom, središče naše pisane besede, ki ni nikoli zamrla, čeprav je vesno krog nje divjal neprestan boj z okupatorji in izdajalci, boj med starim in novim svetom. Dokler bom živel, bo ljuba mojemu spominu in vsem tistim, ki so delali v njej: Oskarju Venturinu — Črnuemu Sandocu, neutrudljivemu snovalcu Milana Čopiča, našemu umetniku in karikaturniku Dušanu Povhu, pridnemu in natančnemu Zlatanu Gromu. S hvaležnostjo in tihim hrepenenjem po največjih dnehih naše zgodovine se je bodo spominjali vsi, ki so v tistem času zahajali vanjo, zlasti pa odborniki podokrožnega odbora OF, tovariši: Ignac, Pavle, sekretar odbora Lojze, naš partijski sekretar Slavko, kurirji iz brigad, komande mesta Trebnje, sosednje stanice TV 4, člani NZ, vsi domačini in aktivisti novomeškega okrožja.

2

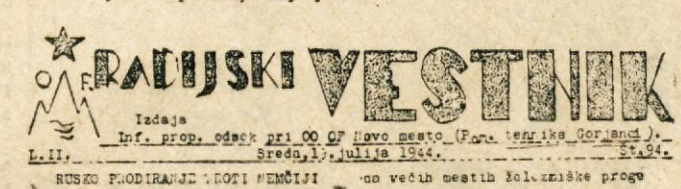
Delo za propagando s tiskano besedno na področju Trebnjega in okolice sega daleč nazaj v začetke NOB. Kmalu po 22. juliju 1941 se je osnoval v šoli v Dol. Nemški vasi center za razdeljevanje ilegalne literature. Najvnetejša takratna organizatorja Blažič in Hofbek sta dala svoje življenje za svobodo. Šola v Dol. Nemški vasi je bila vseskozi središče, kjer so se zbirali organizatorji OF in partizanske vojske iz bližnje in daljne okolice. Mnogokrat se spominja Slavka Perparja — Vrbinca, ki je tedaj vodil center za razdeljevanje literature v trebanjskem okrožju. Kot bi se nenaodoma zredil, je večkrat počasi korakal na železniško postajo. Pod suknjico okrog pasu si je naložil kope ilegalne literature in me spraševal:

»Ali se mi kaj pozna?« Nasmehnil sem se in mu odvrnil: »Italijani verjetno ne vedo, koliko si tehtal pred vojno. Povsem normalno pa seveda ne izgledaš.«

Zadrgnil se je s pasom, da je komaj dihal, in odšel. Ščasoma smo spoznali, da se Lahe lahko vara z lepo obleko in dostojanstveno držo. Iz šole in Perparjevega stanovanja smo nosili propagandno gradivo daleč naokrog. Mikličevi v Lukovku, Ratajčevi in mnogi drugi v tej vasi, Gričarjevi v Podboštru, Cvekovci v Ponikvah, Bizjakova Danica na Grmu, mnogi v Trebnjem, Mirni, Mokronogu in še daleč naokrog so dobivali letake in Slovenskega poročevalca iz središča za razdeljevanje v Dol. Nemški vasi in jih oddajali dalje. Mnogokrat smo takrat delili literaturo tudi tako, da smo jo neopazno prinašali v hiše, kajti tudi ljudi, ki nam niso bili posebno naklonjeni,

smo hoteli obveščati o resnici in o tem, kaj hočemo.

S tov. Edom Hofbekom, ki je bil v Dol. Nemški vasi šolski upravitelj, pozneje pa izvoljen kot odposlanec za Kočevski zbor, sva pomladi leta 1942 odšla proti večeru v Trebnje. S seboj sva nosila precej propagandnega materiala. Takrat sva se odločila, da ga razdeliva med nakupovalce v Grosekovi trgovini. Tam se je tedaj gnetlo mnogo naših ljudi. Večine nista poznala, ker so bili celo iz Dobriča, z Repč in od drugod. Kmetičam sva dajala liste v košare in jim šepetala, naj jih

»RADIJSKI VESTNIK«, izdan po Informacijskem-propagandnem oddelku pri Okrožnem odboru OF Novo mesto v avgustu 1944.

skrival prebero in dajo naprej. Tedaj je pridrela v prodajalno skupina fašistov. Prerivali so se med množico in vpili vsevprek. Hofbek je mirno položil zavitek letakov na mizo, naročil neko malecnot in se obnašal kot bi bil doma, meni pa je teknel pot s čela in komaj sem dihal. Fašisti so me odpravili k steni, Hofbek pa je z dostojanstvenostjo vstal in debeli sveženj ciklostirnega papirja za joč in izmuznila sva se iz trgovine. Le pogledala sva se in hitela med črno množico fašistov skozi trg. Tedaj so naju prišli za roke in ramena trije oficirji ter kričali kot obsedeni. Obstala sva. Prepričan sem bil, da bova odromala naravnost v zapor, toda »gospodje« so naju hoteli le posvariti, naj obstojiva, ker so prav v tistem času opravljali vsakodnevno, večerno svečanost — pozdrav zastavi —, kar pa zaradi skrbi nisva opazila. Počakala sva, da so trobentači naznanili konec, in odšla.

»No, si videl, kako je to enostavno?« je dejal Hofbek in se rahlo nasmehnil.

3

Poleti leta 1942 nas je zaradi širjenja tiska OF jela preganjati morilska banda, ki si je pozneje nadela ime »legija smrti«. V njej so bili tudi ljudje, ki so dobro poznali partizansko taktiko, saj so bili poprej v »štajerskem bataljonu«, ter so vsi člani OF zvestim borbem v hrbit. Partizani so jih neumorno zasledovali in v tistem času nosili posebne znake, da ne bi prišlo do pomot. Nekega dne je prišla skupina teh razbojnikov v Jezero. Izdajali so se za partizane in nosili na kapah rdeče zvezde. Naši kmetije imajo že po naravi zelo dober občutek za spoznavanje ljudi in takoj vedo, kdo govori resnico in kdo laže. Posebno pa so pričeli sumiti, ko so jih ti »partizani« jeli nadlegovati, naj povedo imena organizatorjev OF, kdo podpira partizane, kdo raznaša ilegalno literaturo itd. Vodstvo razbojnikov, v katerem je bil znani kaplan Sinkar in po pripovedovanju ljudi, tudi več redovnic, je izdalo ukaz za aretacijo in likvidacijo aktivistov OF. V vasi so ostali vse popoldne in vso noč. Njihove patrulje so stikale naokrog in poizvedovale, kdo dela za OF, pregledovale so hiše in ljudi. Zjutraj so začutili, da so jim partizani na sledi. Ujetnikom, ki so jih ti banditi dobili v kremplje, so z žico zvezali roke in jih gnali s seboj. Takrat me je rešilo goło naključje. Ko so

prišli razbojniki pome, so najprej dobili v roke brata. Legitimiral so ga, toda ker se podatki niso strinjali z mojimi, so mislili, da so v zmoči. Za njihovi hrbtom so že pokale partizanske puške in odhiteli so da se z obilno, da se že se vrnajo in da bo takrat zapel »kundak«. Tudi Mikličev Pavle je imel srečo. Podzavestno je zaslutl, da ljudje v partizanskih oblekah niso partizani. Ko so ga z žico zvezanega vlekli iz vasi, je vztrajno trdil, da ne ve o kakšni literaturi prav nič. France Pate iz Rodin je tolpi zaupa vse, kar je vedel in so ga v

Sajanica nad Sevnico zverinsko zaklali. Poslej je naša varnost z vsakim dnem zmanjševala, kajti tudi italijanski fašisti v Starem trgu in karabinjerji v Trebnjem so jeli čedalje bolj poizvedovati za nami. V tistem času so naši aktivisti v Trebnjem, zlasti pa Lojze in pozneje umorjeni Kocjančič, razmnoževali propagandni material prav v Banovi pisarni. Ban je bil italijanski komisar ok. župan. Pred njegovim nosom so razmnožili znani proglas angleškega majorja Jonesa, ki je bil pri Glavnem štabu NOV in POS. Lojze je razmnožil tudi njegovo sliko in proglas v angleščini in italijanščini, kar smo nato razdelili med okupatorjeve vojske. Demoralizacija v njihovih vrstah je bila iz dneva v dan večja.

4

Takoj po 9. septembru 1943 je imel podokrožni odbor OF v Trebnjem mnogo upravnega in organizacijskega dela, toda tudi na propagando je bilo treba misliti. Po posvetu s Hofbekom, Perparjem in Listom sem organiziral v žagi pobelega komisarja Bana podokrožno tehniko. S Pavletom Mikličem in Kocjančičem, ki mi je v tehniko

Miheličev hram v Semiču. V njem so bili v letju 1940-41 vsi sestanki KP in pozneje OF

pomagal, sem od Italijanske zapuščine nabral mnogo koristnih stvari, ki so mi v poznejših težkih časih odslužile v marsičem. Med njimi dober radijski sprejemnik, pisalni stroj, šapirograf, barve, papir, kar nam je omogočalo, da smo že drugi dan po vselitvi v Banovo žago izdelali kupe radijskih poročil. Te smo potem redno izdajali, včasih celo dvakrat dnevno. Tako je brez navdila in »ukaza od zgoraj« nastala na tem področju prva organizirana tehnika. Sploh je bilo za tiste čase značilno, da so zrasle razne ustanove same iz potrebe narodnoosvobodilnega boja in položaja, v katerem se je znašla ta ali ona skupina aktivistov. Politični položaj je bil po kapitulaciji Italijanske vojske sila ugoden. Ljudje so z lastnimi očmi videli klavni razpad fašističnih tolp. Snovi za propagando je bilo več kot dovolj. Zato smo delali v tehniko takorekoč brez prestatka. Poleg radijskih vesti smo pošiljali s kurirji tudi letake (mimogrede povedano: takrat so imeli vsi kolese) v najoddaljenejše kraje našega podokrožja. Razdobje do nemške ofenzive smo v tehniko dobro izkoristili in lahko trdim, da nismo zapravljali časa. Tudi naučili smo se mnogo, zlasti pa tega, kaj in kako je treba pisati za ljudi, s katerimi smo

mno govorili. Mnogi so prihajali sami na žago in prebirali ter odnašali material. Kljub bombardiranju Novega mesta, Mokronoga, Višnje gore in stalnega obletavanja sovražnih letal in nekatere bombam, ki so jih spustili na Trebnje, nam takrat niti na misel ni prišlo, da bi se umaknili na varnejše. Toda ko so Nemci prihrumeli po cesti s tanki in ko je »štorklja« ropotala tik nad našimi glavami, smo se morali umakniti in odnesti vse stvari iz tehlike v gozd. Pavle Miklič mi je pomagal nositi stroje in papir v hrib. Obložena kot tovarni muli sva se spretno umakala nadleži »štorklji« in gledala na Trebnje, kjer sta se dvigala dim in plamen nad strehami gradu in poslopjem bivše občine. Takrat so naše Radijske vesti za nekaj dni zastale. Umaknili smo se na Vrhtrebnje in Repče.

5

Tesno okrog nas so divjale močne nemške skupine. Iz doline so nam pošiljali v pozdrav lajajoče granate. Do električnega toka nismo mogli priti, zato tudi nismo mogli poslušati poročil. Naša glavna naloga je bila, hrabriti in prepričevati ljudi, ki so zbežali pred prvimi, strašnim nemškimi navalom v

»Radijski vestnik« iz pomožne tehnike Gorjanci

gozd, naj se ne vračajo, ker nas bodo s tem izdali, sami pa šli v neizbežno pogubo. Obstrelijevanje, požari v dolini, lakota, še bolj pa nezaupanje v našo stvar, so nekaterim zrahljali živce, da nas niso poslušali in zgodilo se je prav tako, kot smo predvidevali. Ko smo se kmalu potem vrnili, so mičič okrog Štamparka, Ponikev, nečloveški pokol in požig v Dolenji Dobravi, strašno in porazno vplivali na ljudi. Ko so nas prebivalci v dolini zopet ugledali, zlasti pa potem, ko so videli še nekatere naše močne brigade,

so bile sicer plašne, toda včasih zmogne vsega. Takrat nismo govorili, ali so aktivisti pogumni, rekli smo le, da vestno izpolnjujejo svoje dolžnosti, in izpolnjevanje teh je bilo prav gotovo zvezano z odstranjevanjem pred-sodkov in z zaupanjem v lastne sile. V sredini decembra sem se otresel občutka nevarne samote, v kateri so zaradi nenehnega gomazjenja sovražnih sil tekle minute v zopni živčni napetosti. Dobil sem družbo. V tehniko mi je jeli pomagati Milan Čopič, ki se ni otepal nobenega dela. Zdal je tipkal zdaj risal, razmnoževal, sekal drva, kuhal in vsak prosti trenutek izrabljal za branje knjig. Za pokanje in grmenje v bližini se še zmenil ni. Kmalu nato sta postala gosta Cvekovce zidavice tudi stara aktivista Anica in Marko, ki še vedno ni okrevljal po rani, ki jo je dobil pri bombardiranju Frate. Razveseljivo se je dvignilo propagandno delo, ko se je na naše področje preselila novomeška tehnika in se združila z našo. Prišli so veseli fantje — Sandor-Oskar Venturini, Dušan Povh in Zlatan Grom.

7

Cvekova zidavnica je bila za vse pretesna in preselili smo se v Kuharjevo na Lipniku. V njej

je bila tudi kmečka peč in kuhinja. Odslej smo izdelovali propagandni material za vse novomeško okrožje. Le za predel pod Gorjanci je delala samostojno še gorjanska tehnika, s katero smo imeli pogoste stike. Njen vodja Jože Zamljen je večkrat prihajal k nam. Proti koncu leta, ko smo bili že v Podhosti, pa se je tudi gorjanska tehnika s Camernikom in drugimi pridružila naši. Bliznji prebivalci, zlasti pa Kuharjevi in njihovi sosedje ter Mikličevi, Ratajčevi in drugi iz Lukovke so nas podpirali z vsem, kar so mogli in nam niso nikoli odrekli pomoči. Tako je tehnika lahko močno zaživela. Dnevno smo izdelovali mnogo listnih Radijskih vesti in z njimi razpošiljali tudi tisk centralne tehnike. Izdelovali smo karikature, letake, formulacije za okrožni in rajonski odbor OF in njihove komisije. Prav čedni so bili tudi naši obrasci za sprejemale osnovnih šol, za partijski tečaj na Trebnjem, seznam, skozi katerega je šlo pod vodstvom predavateljev tovarišev Grbca in Ivana Moreta-Zana mnogo aktivistov in komisarjev iz vojaških enot. Ciklostirali smo na tisoče propustnic za okrožni odbor OF in okrožno poveljstvo NZ, delali smo za komando Spreti in natančni Milan Čopič je imel polne roke dela z izdelovanjem štampiljk za odbore OF, za NZ in vojaške komande. V Kuharjevi zidavnici je bil sedež odseka za agitacijo in propagando pri okrožnem odboru OF Novo mesto, tu je imel sedež okrožni šolski nadzornik tov. Venturini, od tu smo večkrat na mitinge in sestanke, razlagali ljudem sklope II. zasedanja AVNOJ, jih bodrili, in organizirali, obiskovali šole, skrbeli za begunke iz revirjev ob Savi, begunko, ki jih je doletela sovražna ofenziva prav v času, ko so prišle na naše področje. V temni deževni noči, ko je bilo vsepovsod mnogo Nemcev in njihovih hlapcev, smo morali begunko in njih otroke skriti v lastperski grad, odkoder smo jih pozneje spravili čez Krko. Pred vlitvami v narodnoosvobodilne odbore smo pričeli izdajati lepo opremljeni Volilni vestnik. Članke smo pisali povečini sami, največ pa tov. Venturini. V vestniku smo objavljali tudi najzanimivejše novice. Prva številka je prinesla kot uvod pesem, ki sem jo hranil do današnjih dni. Zlasti sta bili vzpodbudni četrta in peta kitica:

V nove greš zarje, Slovenija mila, po poti junških sloven in hčera, iz naših vasi si oblast boš volila, iz srede prekaljenih mož in žena.

V nove greš zarje, Slovenija mila, saj kmalu bo padel nemški tiran in zdravo, pravično boš vodstvo dobila, ne bo več Slovenec ponižni tlačan.

Ponosna se vije slovenska zastava na mlaju visokem sredi vasi, Jugoslavija nova, bodi nam zdrava, ko nova pomlad te s cvetjem krasi!

Ne vem, če je še ohranjen kakšen izvod tega vestnika. Arhiv, ki smo ga hranili, so nam požgali belogardisti, ko so staknili našo tehniko v Česnjevku. Tjakaž smo šli iz Kuharjeve zidavnice, da bi bili bliže elektriki-nemu toku. Če pomislimo na to, je bilo naše dejanje res drzno. No, zato smo tudi utrpeli nekaj škode. Sandor in Zlatan sta ostala povrh vsega še brez obleke. Seveda sta se oddolžila po-

tem pri belogardistih. Izdajanje Radijskih vesti nam ni delalo težko. Skupno smo znali še kar dovolj tujih jezikov (italijanski, ruski, nemški, angleški in francoski), kar nam je omogočalo, da smo objavljali tudi tuje vesti. Nemške uradne vesti smo včasih dobesedno prevedli, saj je iz njih pogosto zvenelo obupno prikrivanje resnice. Seveda smo take originalne citate tudi pojasnili. Bralci so kmalu spoznali, da so naše vesti točne in resnične.

Toda resnica je sovražniku čedalje bolj žla živce. Iz dneva v dan so se bolj in bolj trudili, da bi nas izsledili in nam uničili tehniko. Bili so zaslutl, da ni v bližini naše vojske, so se v črni noči vsili od vseh strani. Pretaknili so gozdove, skakali po zidanicah in hišah, pretali so vsačano, naj povedo, kje je tehnika, kje je sedež tega ali onega odbora itd. Z letaki smo obveščali ljudi o zločin-skem delovanju belogardistov in Črne roke, ki je tedaj zavratno napadala aktiviste. Strašen in grozen je bil pokol mirnoposelskih aktivistov, Hele Ivanuš in drugih na Ajdovcu, naših dveh kurirjev Alojza Stranjarja iz Česnjevka in Jožefa Selaka iz Rožnega dola, ki sta padla pri izpolnjevanju svoje dolžnosti na Odrji pri Trebnjem. Nekaj ljudi iz naše srede so črnorokci zvali medse, kar nam je povzročilo nemalo preglavice. Ubežniki so vedeli za vsako našo skrivališče in vse naše navade. Ob pobegu takih izdajalcev smo morali prenesti vse naše zaloge in spremeniti vse način dela.

Kljub temu smo zapuščali Kuharjevo zidavnico le tedaj, kadar je bil položaj skrajno nevaren. V silnem deževju so nas proti koncu aprila stisnili belogardisti in Nemci v Blatni klanec, kjer smo ostali brez vsake hrane. Ko smo hoteli priti do nje, nas je na robu gozda sprejel belogardistični bataljon s strojnimi ognjem. Takrat sem se čutil hladnokrvnosti pokojnega Hofbeka. Bil je invalid iz prve vojne. Zaradi rane na nogi ni mogel bežati. Sedel je za bukev in miroval. Dež mu je bil na obrazu, ki ni trenil. »Pustite me!« je dejal. »Nihče me ne bo dobil.« Bataljon je šel mimo njega, streljal po nas, Hofek pa v resnici niso opa-zili. Ko je padel prvi mrak, sta ga šla Lojze in Milan iskat. Pod bukvijo ga ni bilo več. Našla sta ga doma v Nemški vasi. Po cesti so hodili mimo sovražnih vojakov, Hofbek pa je počival na divanu in se smejal.

Mnogo je bilo takih in podobnih dogodivščin, pomembno pa je le to, da je okrožna novomeška tehnika v najtežjih časih, ko je uživala gostoljubje Ku-

GAZIMO, GAZIMO

Gazimo, gazimo v belo mečavo, kmalu snega bo do uhljev in čez. Gazimo, gazimo. Kaj če na glavo bi nataknili si kučme z dreves? Gazimo, gazimo. Tjakaž čez Savo drevi hudič nas vabi na ples.

Gazimo, gazimo. A kdo pred nami v strmih laze in robah se smeji? Kdo s karabinko nabito na rami, kdo v bregove tako hiti?

Gazimo, gazimo. Tamkaj pred nami v metez zaviti in somračje gor opleta, pretika se med vejami na dolgih, majavih nogah — Upor.

MATEJ BOR

tem pri belogardistih. Izdajanje Radijskih vesti nam ni delalo težko. Skupno smo znali še kar dovolj tujih jezikov (italijanski, ruski, nemški, angleški in francoski), kar nam je omogočalo, da smo objavljali tudi tuje vesti. Nemške uradne vesti smo včasih dobesedno prevedli, saj je iz njih pogosto zvenelo obupno prikrivanje resnice. Seveda smo take originalne citate tudi pojasnili. Bralci so kmalu spoznali, da so naše vesti točne in resnične.

Toda resnica je sovražniku čedalje bolj žla živce. Iz dneva v dan so se bolj in bolj trudili, da bi nas izsledili in nam uničili tehniko. Bili so zaslutl, da ni v bližini naše vojske, so se v črni noči vsili od vseh strani. Pretaknili so gozdove, skakali po zidanicah in hišah, pretali so vsačano, naj povedo, kje je tehnika, kje je sedež tega ali onega odbora itd. Z letaki smo obveščali ljudi o zločin-skem delovanju belogardistov in Črne roke, ki je tedaj zavratno napadala aktiviste. Strašen in grozen je bil pokol mirnoposelskih aktivistov, Hele Ivanuš in drugih na Ajdovcu, naših dveh kurirjev Alojza Stranjarja iz Česnjevka in Jožefa Selaka iz Rožnega dola, ki sta padla pri izpolnjevanju svoje dolžnosti na Odrji pri Trebnjem. Nekaj ljudi iz naše srede so črnorokci zvali medse, kar nam je povzročilo nemalo preglavice. Ubežniki so vedeli za vsako našo skrivališče in vse naše navade. Ob pobegu takih izdajalcev smo morali prenesti vse naše zaloge in spremeniti vse način dela.

Kljub temu smo zapuščali Kuharjevo zidavnico le tedaj, kadar je bil položaj skrajno nevaren. V silnem deževju so nas proti koncu aprila stisnili belogardisti in Nemci v Blatni klanec, kjer smo ostali brez vsake hrane. Ko smo hoteli priti do nje, nas je na robu gozda sprejel belogardistični bataljon s strojnimi ognjem. Takrat sem se čutil hladnokrvnosti pokojnega Hofbeka. Bil je invalid iz prve vojne. Zaradi rane na nogi ni mogel bežati. Sedel je za bukev in miroval. Dež mu je bil na obrazu, ki ni trenil. »Pustite me!« je dejal. »Nihče me ne bo dobil.« Bataljon je šel mimo njega, streljal po nas, Hofek pa v resnici niso opa-zili. Ko je padel prvi mrak, sta ga šla Lojze in Milan iskat. Pod bukvijo ga ni bilo več. Našla sta ga doma v Nemški vasi. Po cesti so hodili mimo sovražnih vojakov, Hofbek pa je počival na divanu in se smejal.

Mnogo je bilo takih in podobnih dogodivščin, pomembno pa je le to, da je okrožna novomeška tehnika v najtežjih časih, ko je uživala gostoljubje Ku-

harjeve zidavnice, kjer bo občinski odbor ZB Trebnje 22. VII. 1955 odkril spominsko ploščo, častno izpolnila svoje poslanstvo. Zepno pesmarico, ki smo jo izdelali v večjem številu izvodov, nismo povsem končali. Prav tedaj smo na ukaz okrožnega odbora OF Novo mesto morali iz Kuharjeve zidavnice in se preseliti čez Krko. Tedaj smo čakali, da pade Trebnje spet v naše roke. Sovražnik ga je zasedel za nekaj dni. Z materialom, ki smo ga naložili na dvor voza, nismo mogli čez progo in čez. Položaj je bil zelo nevaren. Vsak aktivist je imel dovolj zgornjih dokazov, da zanj ne bo milostne krogle, če ga dabi v roke izdajalska drhal te ali one barve. 17. maja 1944 so naše brigade oblegale in zavzele Trebnje.

Težko smo se poslovili od Kuharjeve zidavnice in od ljudi, ki so prihajali vanjo. Ob slovesu nam je Miha Ržek, član gospodarske komisije v Trebnjem, stiskal roke in dejal:

»Pogumno se držite, fantje! Kmalu se vidimo!«

»Kmalu se vidimo!« je dejal tudi tov. Kocjančič. Toda Miha nismo videli več in tudi Kocjančiča ne. Oba sta padla v bližini Kuharjeve zidavnice. Šli smo čez Vrhtrebnje in Dobrič. Nekje na poti se nam je polomil voz. Tov. Hofbek je popravljal oje in govoril:

»No, tu je vaša tehnika popolnoma odpovedala. Na vozove in konje se pa res ne razume. Marsikaj se boste še morali naučiti in se navaditi, da marsičesa še dolgo ne bo. Najtežje je pogrešati ljudi.«

Hofbeka smo posebno težko pogrešali. Kot šolski nadzornik ni zapustil učiteljev in šole tudi takrat ne, ko so vsevprek svigale sovražne krogle. Jeseni so ga ujeli, ga neusmiljeno mučili in ubili. Umrl je kot pravi junak.

21. maja smo se s tehniko naselili v Žužemberku, od koder sem odšel na delo v grospejsko okrožje.

Novomeška okrožna tehnika se je iz Žužemberka preselila jeseni v Podhosto, od tam pa v Črnomelj. Opravila je veliko propagandno delo. Vse, kar je z drobnimi črkami napovedovala na praznih straneh starih italijanskih letakov, na starih jugoslovanskih tiskovinah, na zaplenjenem papirju vseh mogočih izvorov, se je do podrobnosti izpolnilo. Da je lahko izpolnila svoje naloge, pa je za sluga zavednega revolucionarnega dela dolenskega ljudstva, ki se je vselej zavedalo moči tiste tiskane besede, ki oznanja resnico.

Zoran Hudales

Kočevje dobi kemično tovarno

V prostorih bivše Horakove tekstilne tovarne, v katerih so do lani bile razne obrtne delavnice, bo že to jesen pričela delati s polindustrijsko proizvodnjo prva kemična tovarna v državi, ki bo izdelovala apreturna sredstva, umetne smole, melaminski papir, fiksativne barve, suha in sirupozna lepila itd., skratka okoli 50 različnih produktov. Za našete proizvode je država izdala letno več kot 100.000 dolarjev za nakup v inozemstvu in, kakor pravi direktor tovarne, tov. Sajovic, ki si je ogledal vse večje kemične tovarne v Evropi, bodo izdelki te tovarne boljši in mnogo cenejši. Ze sedaj bi tovarna lahko vse

svoje proizvode prodala. Celotno indutrijsko opremo je izdelovala tovarna »Jedinstvo« iz Zagreba. Tovarna laboratorij-ko že proizvaja nekatere izdelke; strokovno znanstveno delo vodi doc. inž. Ivan Vizovišek s pomočjo še 7 inženirjev kemije. Nova tovarna bo zaposlovala 16 inženirjev in 40 tehnikov ter drugih uslužbencev, vrednost njenih izdelkov pa bo znašala skoraj milijard dinarjev.

C. M.

V petek popoldne na Lipnik!

Zveza borcev v Trebnjem in občinski ljudski odbor Trebnje vabita vse aktiviste, borce NOB, zlasti pa člane nekdanjega novomeškega okrožnega odbora k odkritju spominske plošče v Lipniku pri Trebnjem, kjer je bila leta 1944 okrožna tehnika. Začetek slovesnosti ob 14. uri pred Kuharjevo zidavnico na Lipniku.

Pridite!

»PUTNIK« NOVO MESTO

TELEFON 108 in 111

— prodajamo železniške vozovnice
— organiziramo skupinske izlete z vlaki in avtobusi
— posredujemo potne liste in vize vseh držav
— rezerviramo sobe v hotelih
— prodajamo tudi ladijske vozovnice
— najljepše razglednice nabavljamo pri nas
— na razpolago nov moderen avtobus
— poslužujte se naših uslug in brezplačnih informacij.

INDUSTRIJA PERILA
Novo mesto

Občinski praznik v Loškem potoku

31. julij je za Loški potok pomemben dan. To je naš občinski praznik. Bolj kot kdaj, se v Loškem potoku 31. julija spominamo težkih, a slavnih dni. Ze leta 1941 so se v naši občini sestajali moške, fantje in dekleta, ki so delali po navodilih OF slovenskega naroda. Prvi organizator naprednega gibanja pri nas je bil učitelj Lado Vrtničnik, ki je seznanjal ljudi s programom OF.

V roki ofenzivi, ki je dosegla Loški potok 24. julija 1942, sta padla prva naša borca Lado Vrtničnik in Kržetov France. Gorje je raslo iz dneva v dan. Aretirali so pet ljudi in jih zverinsko ubili pri Mrtolozu. Zažgali so Belo vodo in ubili zavedne

fante v Mošnjevcu in Sušnjaku. 24. Travnčanov so odpeljali v Sodo. S pomočjo matične knjige in domačih izdajalcev so Italijani ugotovljali pristase osvobodilnega gibanja. Tekla je slovenski kri, prelita zaradi izdajalcev. Ni jih več! Svinčenke je unevnela življenja, trupla so se rušila v plitev grob, ognjeni zublji so uničevali domačije. Padel je oče, mož, sin, rušila so se ostražja in zidovi. V tisti grozni noči je zgorelo 105 hiš in 150 gospodarskih poslopij.

Potočani niso klonili. Se tešnjeje so skrčili pesti. Borili so se in zmagali. Se danes se bori-mo! Naša pot je jasna. Boljše življenje vsega delovnega ljudstva je naš končni cilj.

K prazniku vstaje in k 10. obletnici osvoboditve čestitamo prebivalstvu Dolenjske in Bele krajine z željo, da bi dosegli pospešen razvoj kmetijstva!

OKRAJNA ZADRUŽNA ZVEZA
NOVO MESTO